LAND EN VOLK
VAN STAD EN OMMELANDEN

2

BEREND KOPSTUBBER

DOOR

S. JENSEMA

UITGAVE: VAN GORCUM & COMP. N.V., AAN DEN BRINK TE ASSEN

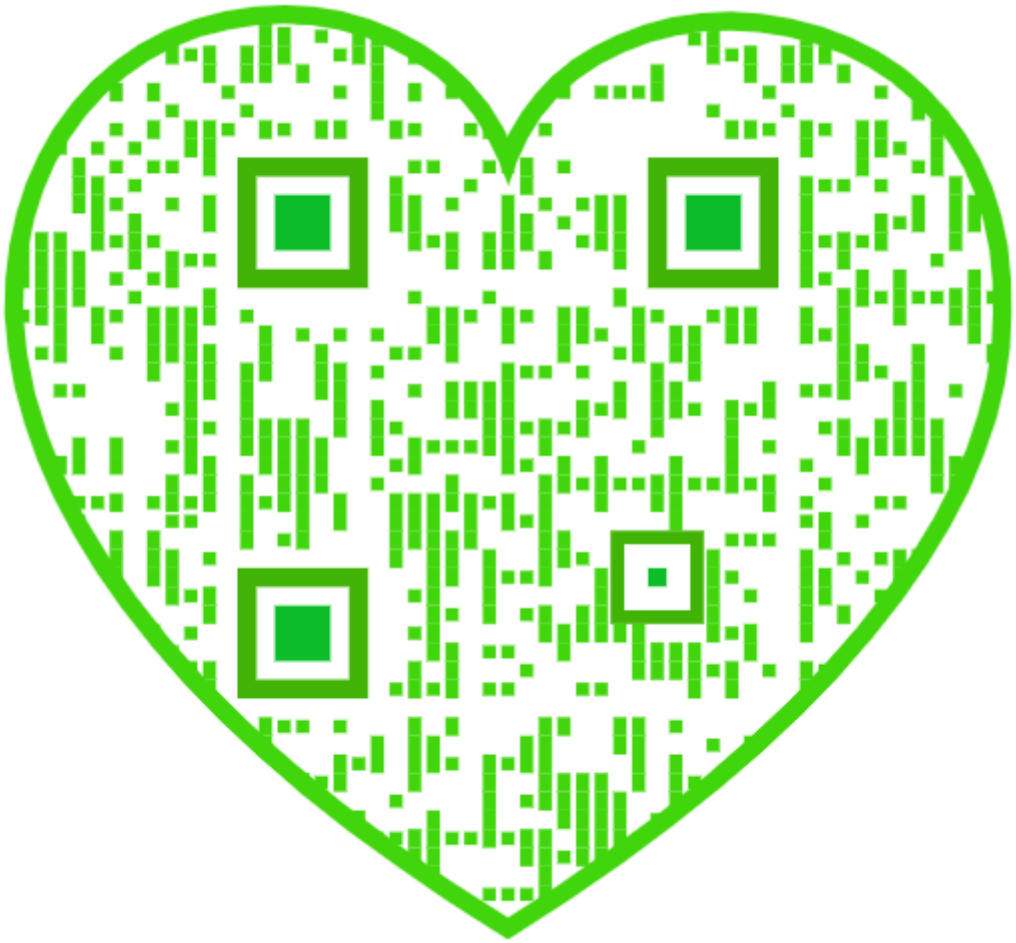

BEREND KOPSTUBBER

LAND EN VOLK VAN STAD EN OMMELANDEN

Een nieuwe reeks folkloristische, historische en literaire boeken van en over Groningen, onder redactie van Jan Boer en Dr E. W. Hofstee

PINKSTERBLOMMEN (1)
Bie 'n kanner zocht deur Jan Boer.
Een bloemlezing uit het werk der jongere Groninger schrijvers en dichters.

BEREND KOPSTUBBER (2)
Een novelle in boekvorm van Sien Jensema.

In voorbereiding:

POASKEBLOMMEN (3)
Bie 'n kanner zocht deur Jan Boer.
Een bloemlezing uit het werk der oudere Groninger schrijvers.

VAN GORCUM & COMP. N.V. - UITGEVERS - ASSEN

BEREND KOPSTUBBER

DOOR

SIEN JENSEMA

Serie
Land en Volk van Stad en Ommelanden
Nr 2

IN HET JAAR MCMXXXIX UITGEGEVEN TE ASSEN BIJ
VAN GORCUM & COMP. N.V. (G. A. HAK & H. J. PRAKKE)

Omslagontwerp van Jan Altink

Gedrukt ter Boekdrukkerij van Van Gorcum & Comp.

Veurwoord

Hoogelandsters bennen zuneg mit woorden. Ze mainen 't wel goud, doarvan nait. Moar ze loaten nou ainmoal nait te veul lös. Proaten doun ze allain, as ze wat te zeggen hemmen. En schrieven? Nou, dat knipt 't er voak! Allain as 't hoogte het, as d'r wat oet *mòut*.

Nou ja, doar bennen van dei rabbelkoaren, dei stait mond nooit stil. Dei proaten ook nait, dei reudelen moar wat. En zukke reudelboksems smieten 't asmis ook nog op pepier. 't Gait heur zoo glad of, dat, dei 't leest wordt er nait aans van. Hoogstens wat maalkopt om zooveul holle woorden, doar 't leege gemoud van 'n schriever achter bezied kropt.

Moar leest „Berend Kopstubber" ais! Den krieg je nou en den 'n kloet veur 't keelgat. Of 't lopt joe waarm bie rug deel. Woarom? Och, dei 't schreven het, dei haar 't er net zoo stoer mit as ie. Dei Berend, dat is 'n stuk van heurzulf worren. Doarom leef wie zoo mit hom mit. Mout wie ook aalgedureg 'n moal sloeken.

Nait omdat Sien Jensema 'n vrau is. Wie hemmen wel meer proatsters en schriefsters had, dei 't gezellig of mooi zeggen konnen. Moar zai kwammen heur toch nait aan hakken. En verschaiden manluu aller-

deegs zain tegen heur op! Duur 'k best woord hemmen.

Ze 'k ais zeggen, woarom? Schrieven is 'n *kunst*, moar nog meer 'n *behoufte*. Elke mens het 't er wel ais stoer mit. En den mout e dat kwiet. Zien zörgen, zien wènst, zien onrust, of wat ook. En as dat 'n zetlaank zitten blift en vörm en leven krigt, den is 't zoo wied. Den ken je d'r nait meer om tou.

Zoo het „Berend Kopstubber" Sien Jensema pen ien hannen stopt. En zooas hai wol en dochte, en 't aal zaag en vuilde, zoo het zai 't zegd. Zai het schillerd mit woorden, zeg wie den. Zai ken wat, meer as 'n aner, en doarom is dit *kunst*.

Och, ze wait zulf wel beter.... Ze kon ja nait anners! Zai mos 't zoo zeggen en nait aans. Dei roege Berend mit zien geve karakter is heur oet 't haart grepen. En doarom leeft e veur ons en is e zoo deur en deur echt, zoo ronnomrond ain van ons volk.

Zai het er nait aan potst en plooid. Zooas hai bie heur wozzen is, het ze hom geven, stil en staark. Eerbied het ze veur heur schepsels en *dat moakt heur waark zo zuver en groot*.

Ik ben blied, dat Berend, dei kerel oet ain stuk, zóó onner mensen kommen mag. Hai was 't weerd, aan ale kanten. En ik wait wis: over honderd joar kennen ze hom nog. Hom en dei hom schoapen het.

Dat zel Sien Jensema nog onnervienen en dat wordt loater het beste bewies van heur kunst.

Wat echt is, gait nooit dood.

Stad, Zummer 1939. JAN BOER.

Inhoud.

		Blz.
I.	Snij	9
	Kiendertied	16
	Schoapjong	21
	Johannes en Thomas	27
	Berend en Imke	39
II.	Juffer Cathrienoa	42
	Rechtveerdige Mattheoa	48
	Melken-Geertruud	53
	Koaïn en Oabel	58
	Op 't Vinkenust	69
	Nei-boer	73
	Lenoa	78
III.	't Regent ien Augustusmoand	81
	Loeken dicht	85
	't Stille Uur	88

I

Snij.

En nou ligt wereld den onner snij. 'n Dag of wat van wiend en regen: dou op 'n oavend 'n baank ien 't oosten dei aal hooger lucht ienklom en annerdoags 's mörns: alles wit.

As 'n stille reus haar dei snijkerel 's nachts over wereld loopen en was tegen mörn op zien hoozevörrels weer oafraisd. Zoo dee e dat 'n nacht of wat achter 'n kander. En hai was rechtveerdig, menschen kregen aalmoal gelieke veul. Toch wazzen der twei, dei wat riekelijk bedaild werren: Berend Kopstubber omdat e dei geern lieden mog en rechtveerdige Mattheoa omdat e dei nait geern lieden mog.

Bie Berend mout snij zoo liggen blieven as 't ligt: zien Imke mag moar zunig 'n pad noar weg en heur stroatje aanvegen. Ien zien snijgevuilens stait Berend allain: zien vrouw en koater Pierke bennen van aaner gedachten.

Moar rechtveerdige Mattheoa den! As dei moar 'n vlokje snij zigt, begunt ze mit 'n lewaai en geweld te vegen en te scheppen, dat 't aale kanten aanstoft „'n zwienboudel is 't, aans niks."

Is 't nou wonder dat snijkerel Mattheoa nait lieden mag en nog 'n dubbel schepke ien heur krimp gooit,

want hai wait as gain aaner, hou dei ol krimp lekt, as 't dommee weer deuit.

Eerste mörn vot aal, dou e nog op bèr lag, zag Berend dat der 'n aaner licht ien koamer was: 'n lichter schiensel. Aans was 't omdat Imke heur kovvie hom ien neus kriewelde, dat e bainen van bèr oafgooide, moar nou was 't ook om noar boeten te kieken. Gain heldere blauwe lucht, zoodat oogen joe hoast zeer doun van 't felle licht, moar alles wit en stil en gries.

Rust was der over wereld en alle geluuden zachter: 't leven was ien ains verannerd en stiller worren.

Dei kloare, heldere doagen mit hooge luchten en 'n störmachtige wiend, dat alles rappelt en 't ien schosstain hoelt, dat is niks veur Berend, dat is hom te haard; van elke dag is hom tweidonker 't laifst, van 't leven dreum over 't leven 't mooiste, van alle wintersche doagen sprekt dizze snijdag 't maist tot zien gemoud.

Gain gerappel van woagens over grintweg, moar sleden en looikes mit heur beltuug voaren 't loug ien. Kiender sliesteren en as schoul oetkomt is 't snijbaaljen en snijpop moaken.

Koater Pierke komt toch ook boeten deur. As zien boas 't woagen duurt, duurt hai ook. Moar 't is veur 'n koater niks weerd mit zien fiene pootjes deur dei wittighaid te loopen. Nee . . . . op neus bie kachel of op boas zien kneien is beter: Pierke gait langs 't zulfde padje weer ien hoes.

Ook Imke is nait oetgeloaten over dei snijboudel: zoo laank 't der ligt, is 't nog wat, moar as 't weer votgait! Al vattig joar het Berend heur onner 't oog brocht, dat, as der snij ligt, ie nait aan deui denken mouten, moar doar is Imke nait oaf te kriegen.

„As doe vrouger op 'n feest wazze, Imke, den dochse toch ook nait: och heden, nou is 't dommee weer doan en goan wie weer noar hoes tou," zegt Berend den.

Nou 't Zoaterdag is, en 't waark aan kaant, kommen ol vrouwluu van 't loug en boeten 't loug winkelwoar hoalen bie Wiebke Snip. Dat is veur ol-wichter mooiste dag van haile week. 't Is doar bie Wiebke 'n gehavvel en gerevel dat 't 'n oard het! Veuraan ien heur volle bredte, mit heur twei körven, stait Melken-Geertruud van 't Richtploatske. Geertruud let geern 'n aaner veurgoan, want ze is nog laank nait oetproat en het 't aale neis ook nog lang nait heurd.

„Ie worren naarns meer wat van gewoar, Wiebke, nou der snij ligt; der komt zuver gain mensk meer bie mie over vlouer. 't Is zeker woar: ie kennen staarven en dood wezen, veur 'n aaner 't wait."

„Den begunde bok toch wel te schraiwen, Geertruud," zegt Mattheoa bedoard en kikt mit heur rechtveerdige gezicht liek veuroet.

„Bok, wat hez' doe mit mien bok neudig. — Hou is 't Wiebke, helpze mie ook nog ais vandoag?"

Mattheoa het heur zin: ze het Geertruud kwoad en aale wichter giebelen.

„Nou toch, nou toch," knivvelt 'n lut wiefke achter ien winkel; ze is naaister en mot aale menschen te vrund hollen.

Geertruud, mit opstoken zailen, stommelt te winkel oet, moar ien loop vougt ze Mattheoa tou:

„'t Zel mie nei doun, wat der mörn van preekstoul oaf verkundigd worren zel."

Ze gait verder 't loug ien, want ze mout heur haart luchten over dei velainige rechtveerdige Mattheoa.

„Snij licht kant wat op, hè," zegt Wiebke tegen Mattheoa dei nou aan beurt is.

„Dou ik, nou joaren heerwoarts doargunder bie diek woonde, dou was 't op 'n winter zoo kort dag, dat Vrouw gain tied haar om petrolie ien lampen te doun."

Misschain heurt Wiebke dizze meroakel vandoag veur honnerste keer, moar ze zegt: „Hou is 't toch meugelk, hè?"

„Nou toch, nou toch," knivvelt 't naaisterke achter ien winkel.

Bie Berend Kopstubber ien hoes is 't nou volsloagen rust. Van oet zien winterloag, mit Pierke op kneien kikt ol over 't snijlaand.

Imke zit achter toavel te braien: der is gain aaner geluud as 't tikken van praimen en 't gesnor van Pierke.

'n Enkel woord wordt der moar zegd: over 'n looike of 'n mensch dei der laangs lopt.

„Geertruud ging aal vro noar 't loug vanmiddeg," zegt Imke, „ien elke haand 'n körfke."

„'t Ol wicht zel 't er stil hemmen doar midden ien 't veld, moar ze zel schoa vandoag wel ienhoalen."

Hail wied vot is 't Richtploatske te zain: 'n lut arbaidershoeske mit 'n appelhof en wat stroekerij der om tou.

Noast Berend, ien vensterbank, ligt biebel, moar der ien lezen dut Berend vandoag nait: hai kikt moar noar boeten.

Berend leest aans 'n bult ien biebel: elke haarst begunt e weer van neis oafaan en ien 't veurjoar zet e 'n taikentje mit doatum der bie, woar e aan tou kommen is.

Zoo ken ie aan joartallen ien Berend zien biebel zain, wat veur winters der veul snij lag en wat veurend störmachtig wazzen. Wieder as Noach is e nooit kommen: dat schip mit aal dei menschen en daier, doar moar drievend over 't woater en as tied kommen is, veur aalmoal 'n neie wereld en 'n nei leven!

Wat is doar nou te zain veur 'n ol kerel op dei aigoale snijvlakte: gain mensk of daier is der te bekennen, of 't mos aal 'n grieze kraai of 'n oakster wezen.

't Is zien laand, zien wereld. Zien bestoan is der van kiend-oaf-aan aan verbonnen: dei haile streek mit menschen en hoezen en aal 't gewoul en geschrip om riekdom en 't doagelksch brood!

'n Boer zien leven ligt besloten ien 't beheeren van

zien haim en laand en alles wat doar aan vast is, moar van zien noaber wait e nait meer, as hou dat e bouwt; en dat leven is goud.

Moar 't leven van ain dei mit koopwoar bie pad lopt, mit schrobbers en bounders en vailen, dei bestrikt haile wereld, dei ken aale menschen en dei wait van aale menschen, en ook dat leven is goud.

Berend Kopstubber komt nait bie luu op veziede, moar hai vaalt midden ien heur doagsche gewirrel. Gain vrouw huift nog gauw 'n schoon schoet veur bienen, gain lujong wordt neus nog ais riekelijk oetknepen en oafveegd: onverwachts stait Berend mit zien pak ien 't kaarnhoes en aal zaggen ze hom ook aankommen van vern, den nog zol gain mensch hom der om veranneren, want Berend is overaal zooveul as goud-vrund.

Al joaren komt hai bie menschen, ien aale omstandigheden: ien verdrait en ellende en ien veurspoud en geluk.

En aigelk is 't overaal 't zulfde: waarken en knooien om te leven of om altied moar meer geld en goud veur kiender loater; waarken en knooien en nait stilstoan, 't haile leven deur.

Den op grintweg en allinnig mit stilte om hom tou, docht hai wel ais: is dat nou 't ainige doul ien 't leven: altied dat joagende waarken en nooit aais aan wat aans toukommen: aan 't besef dat ie leven, dat ie 'n mensch bennen. Of ben ik allinnig moar aans, omdat ik altied weer wieder mout, mien waark

nait aan ain stee verbonnen is, of hemmen Johannes en Thomas mie iendertied kop zoo verdraaid en zai ik boudel verkeerd? Is der veur menschen niks aans, as heur bestoan bevestigen ien 't waark dat heur handen doun?

Is 't wonder, dat hai, dei van alle geluud, stilte 't laifst het, geern over zien wereld kikt nou alles rustig onner snij verdoken ligt?

Imke heur praimen tikken nait meer: 't wordt vroo schemerig achter toavel en koater Pierke snort nait meer, want hai slept.

Ien 't Oosten wordt lucht weer loodblauw, dat belooft weer 'n flink pak snij vannacht!

Menschen dei veurbie goan lieken nou zwaarde gedoanten.

't Wordt boeten nou hou laanger hou gehaimzinniger. Is dit dezulfde wereld nog wel? Dei donkere lucht, is dat gain geweldige baarg en is 't laand gain onoafzainboare vlakte, zunder hoezen of boomen, woar dei baarg dommee op deel vallen zel?

Op 'n boerderij 't Noord ien, brandt 't eerste lichtje. 't Is bie nei-boer.

„Kiender hollen nait van tweidonker," zegt Imke.

Der schommelt 'n vrouwspersoon veurbie, ien elke haand 'n körfke; 't zel duuster wezen as Geertruud thoes is.

Nou brannen aal Berend zien lichtjes op ain noa: bie Vrouw van 't Vinkenust brandt nog gain licht.

Dei is altied leste; as dei 't licht aanstekt, mag Imke 't ook doun.

Den bromt ol torenklok zien sloagen over 't loug; moar nau' het 't klokje op bozzem eerste slag heurd, of ook hai begunt, rap en niedig: ze mouten toch veuraal nait denken dat e hom versloapen of verachterliekt het.

Ook op 't Vinkenust brandt nou 't licht.

Ook op 't Richtploatske: Geertruud is aanland.

„Snij bedekt aale dingen," zegt Berend en dut blindens op bolten, „aan 't aaner ben wie nog nait tou."

Kiendertied.

Berend zien kiendertied: 'n stille, grieze nevel, woar 'n poar dingen oet oplichten. As 'n old, bekend verhoal, woar e nog brokstukken van wait, moar woarvan 't maiste vot is, wegdreven as dook veur wiend. En net as ain, dei denkt dat e dook griepen ken, mit leege hannen stoan blift, zoo gait 't Berend ook, as e oet dei nevel beelden ien zien gedachten roupen wil.

Berend miemert geern over zien kienderjoaren.

Ien dei tied wazzen der nog spouken, nog sukkeraiwiefkes en witte juffers en ol Pait haar ook nog wat over menschen te zeggen.

Aal dat ontuug is der nou ook nog, moar ze bennen omdeupt en kommen wat neimoutser veur 'n dag.

Ze zitten joe bie nacht en ontied nait meer zoo op hakken, dat duuren ze nait meer; 'n enkele keer is der nog ais ain dei hom verdriest.

Nee — ze kommen nou op kloarlichten dag en ie kennen ze heuren, moar zain nait meer.

Ien vrouger tied zag ie ze en heurde ie ze allinnig moar en proaten duz' ie der hoast nait over, moar nou . . . . : noar ze zeggen is der al ais 'n spoukenvergoaderen west, woar spouken zulf ook bie nuigd wazzen. Of ze der ook west hemmen, is der nait bie verteld, moar van zoo wat hadden ol jongens en wichter oet vrouger tied, toch nooit dreumd!

En ol Pait!

Ie konnen zuuver nait bie pad wezen, of hai kwam te onnerwaal oetzetten, achter wringen en onner brukjes, overaal zat e en joug joe schrik op 't lief.

Ain keer het e 'n boerenknecht aangrepen, dei zulfde, dei iendertied hoaver stolen haar bie boer. Dou kerel ien 't loug kwam haar e gain enkele dreuge droad aan 't lief. Berend ging al noar schoul dou dat verteld wer, en . . . . eerste tied was 't oet mit onroadjen ien 't tweidonker!

Berend is mit spouken groot worren en 't begroot hom dat ze der ien heur olle fatsoun nait meer bennen. Kwoad deden ze joe ja nait, allinnig as ie der baang veur wazzen, dat konnen ze nait velen.

Berend het zulf toch ook ais, dou e te schoul oetkwam, 'n sukkeraiwiefke zitten zain ien zien voaders

schougkoamer. Duudlijk zat ze veur 't glaas. Dou e jongens roupen haar om ook te kieken, was ze vot: zoo wazzen ze nou .... zoo zag ie ze en zoo wazzen ze verzwonnen.

Van zien Voader wait Berend nait veul meer. 't Was 'n stille, zachte man dei ien zien schougkoamer veur 't glaas zat te flikken. Sums, mit 'n boerenstevel ien ain en 't reeuw ien aaner haand, kon e tieden te 't glaas oetkieken en heurde of zag e niks om hom tou, ook nait dat Berend mit 'n els goatjes prikte ien 't neie leer.

Ain keer het zien Voader hom over knei nomen en het e van hail dicht bie kennis moakt mit 'n èn leer. 't Was dou e mit 'n poar aaner kwoajongens krenten stolen haar bie bakker-op-houk. Net zoo min as dat èn leer, het e woorden van zien Moeke ooit vergeten: „Goude gerechtighaid, en dat men zoo wat van zien aigen bloud onnergoan en beleven mout!" 't Is eerste en leste keer west dat Berend stolen het, as ie appels en peren en proemen en aalbeerns nait mit rekenen.

Zoo geern wol Berend nou e old is 't gordien op zied schoeven, dat hangt over 't beeld van zien Voader! Moar hai was, dou Voader leefde, 'n kiend en 'n gezonde jong, dei maist op stroat touhil en allinnig thoes kwam om te eten en te sloapen.

Wat Berend nog goud wait, dat bennen Zoaterdagsoavends as e verschoond wer. Hai wer den om roak hemmeld: Moeke was nait zachthandig oet-

vallen en doardeur is hom dit meschain ook biebleven. Ien keuken ston 'n tob mit hait woater, 't gruinzaipbakje der noast mit 'n blauwbonde noadreuger; 't waschdoukje hing op raand van tob. En den begon 't: hemd wer hom over kop trokken, dat ooren der hoast ien hangen bleven en den zat Berend te trillen op dei haarde stoul: buizems drukten ook zoo stief ien 't vel! 'n Flinke smeer zaip aan lap en doar ging 't hèn. Moeke's haand, dei veur steun op Berend zien kop lag schoof mit elke bewegen hèn en weer, zoodat hoaren hom hoast te kop oetdraaid werren en as neus en ooren en oogen den ook nog vol zaip zatten, den docht Berend dat e dood ging, moar hai brocht 't er elke keer nog weer levendig oaf. As Moeke hom 't schoone hemd aantrok en hai, zien gezicht nog stief en rood van 't gruine zaip, noahuuverde, zee ze:

„Zie zoo, nou bizze teminnend weer schier."

Op bèr lag e den te gluien en nooit vil e zoo lekker ien sloap as 's Zoaterdagsoavends.

Van zien Voader's dood wait Berend allinnig nog, dat klok luudde en hai bie noabers op veziede was, woar e thee mit 'n hail bult sukker en koekjes kreeg.

Ook dat ze kort der op vervoaren gingen noar 't hoes woar Berend en Imke nou nog ien wonen. Moeke dee van dei stonden-oaf-aan 't boakeren en laip mit stoetkörf en Berend gruide op, net as aale kwoajongens dei hail dag aan 't reminten bennen,

't lest ien schoul en der 't eerst weer oetstoeven en dei leven van 't aine oogenblik ien 't aander. Achterom kieken doun ze nait, want doar is nog niks te zain en veuroet kieken huiven ze nait wieder as dag van mörn: of 't vraizen of deuien zel.

Zooas 't goud is veur 'n mensch, om op waalkant van 'n viever over 't stille woater te kieken noar lichtpunten dei zun der op schienen let, zoo is 't veur Berend goud, nou e op waalkant van zien leven stait, ien dat wonderlieke riek van dei verre tieden te dwoalen. En 't èn van dat omzwaarven is altied 't zulfde: op ain stee komt e altied weer oet.

't Was ien ain van zien leste schouljoaren, dat e veur zien Moeke 'n Poaskestoet bezörgen mos bie 'n boer, 't Richtploatske nog veurbie.

't Was 'n stille veurjoarsdag: 't gras wer weer gruiner en 't rook noar omwoulde grond.

Dou Berend mit zien plankje en douk onner aarm weer noar hoes laip, begon 't aal eefkes te schemeren. En doar allinnig op dei ainzoame grintweg vùilde hai dat e allain was: hai vernam, dat 't stil was om hom tou, hai rook 't aide laand.

Hai bleef stoan en heurde 't kloppen van zien hart. Mit zien vout schoof e deur 't neie gras: as e vout oplichtte ging 't weer ien 't èn stoan.

Ien 't rait van sloot ritselde 'n vogel en omhoog was lucht stil en gries. Niks as 't bonzen van zien aigen bloud! Dei waarme handen: dat was hai!

Hai wol wel haard roupen en schraiwen; .... woarom, om wat?

Der mos wat wegbroken worren, moar wat?

Tot langzoam dat vremde gevuil weer van hom wegdreef en dou e dicht bie 't loug kwam, was alles weer gewoon.

Berend Kopstubber was geboren.

Schoapjong.

Ien dat zulfde joar brocht 't leven Berend 'n groote veranneren: schoultied was om: en zoo as dat is mit kiender van aarme weduwvrouwen: jong mos op dainst.

Speultied was veurbie, 't vrije, onbezurgde bestoan lag achter hom en veur hom 't vremde en haarde leven van schoapjong op 'n groote ploats.

Zien Moeke was, wat heur noatuur betrof, gain zachtlapke en Berend kon hom der nait over bekloagen dat e te waaik opvud was, moar zooas 't op ploats eerging, doar was e nait tegen opwozzen.

As zien Moeke hom 'n draai om kop gaf, den wizze dat e 't er noar moakt haar en zai 't oet 'n goud gemoud dee. Moar hier was 't ploagen en toujoagerij, omdat e minst was.

Van boer en vrouw haar e gain last, moar van aaner boden. Veuraal 's oavends ien 't kaarnhoes: lutjemaid gooide hom mit prut, daarde vent haar hom al ais 'n levendige moes bie kroag ien loopen

loaten en knecht haar hom knoopen van 't goud oafsneden: hai was ropvogel van aalmoal.

Tusschen aal dat jonkgoud, oetgeloaten en zunder schik of fatsoun as de heukels en kaalver woar ze veur te zörgen harren, ston Berend as 'n vremde.

Hai was gain boerenkerel en hai wer 't ook nait. 't Boerenwaark zat hom nait ien 't bloud. 'n Stuk bestoan was e woar elk tegen zeggen kon en mit doun kon wat e wol: hai onnervon, dat, dei op onnerste tree van ladder stait, 'n hail bult op kop vallen ken. 't Was: hoal mie dit en hoal mie dat, hail dag deur. As der wat nait op stee ston of lag van 't reeuw: hai haar 't vot moakt; was der 'n ruskaam achter meelkist gleden: van zulm dei jong kon naarns mit zien poten oafblieven.

Kwam Berend mit zien bundeltje goud bie Moeke dei hom bewaschte en bestopte, den waaide 't weer oet dei houk: zoo'n roegpoot haar ze van heur levensdoagen nog nooit zain!

't Was 'n aarme boudel, dat was 't.

Jong zag der ien dei tied smaal en dun oet en hai schoot slim ien hoogte: mouwen en broekspiepen wazzen vot weer te kort. Hai begon hou langer hou meer op zien Voader te lieken, docht Moeke, as e 's oavends of 's Zundoags zoo stil bie heur zat. „As e zien kwoal ook moar nait het," ging 't den deur heur hèn, as ze zien wit gezicht zag, en aarms en bainen alles gelieke dun. Gelukkig dat e bie boer was, dat was teminnend gezond, beter as dei ol schounmoakerij!

't Was zeker 't slimste joar dat Berend ooit had het: 'n leven dat over aale kanten boven zien krachten ging: waark dat hom te stoer was, 't roege doun en loaten van 't aaner volk woar e nait aan wennen kon en den nog: te min sloap. Om vaier uur 's mörns was 't tied en hai mog 's oavends nait eerder op bèr as aaner knechten. Zai harren teminnend nog middagstied, moar hai moz den aier zuiken.

Zoo gebeurde 't ais ien 't mennen, dat Berend noa 't aier zuiken op hoaverkist ien sloap vil. Hai lag mit kop op 'n poar zakken, kneien optrokken en voesten onner kin. 't Körfke mit aier ston veur kist.

Vrouw laip om dei tied van dag voak 't achterèn rond. Dou ze lutjeschuurdeur open dee, zag ze jong doar liggen. Ze wol hom roupen, moar ze hil heur nog net stil: 't kiend lag doar ien aal zien onschuld. Wat zag e der hoamel oet en wat 'n moagere aarmkes stakken der oet dei korte mouwen!

's Oavends haar ze 't er over mit boer: „'t wordt Berend dunkt mie maans genog."

„Hai is te mieterig," zee boer, „hai wil wel waarken, moar ik mag laiver over wat reservaierder volk. Der zit gain duvel genog ien dei jong en hai houwt ook nait genog van hom oaf. Moar 'k zel hom wat veur oogen hollen."

Nee .... 'n jong, dei zien haile veurgeslacht op schounmoakersschoamel zeten het, ken moar zoo nait ombakt worren tot boerenknecht.

Dou 't haarstdag was zee e tegen zien Moeke „Ik blief nait bie boer, Moeke, ik blief der nait."

„Moar kiend, wat bizze ja opstandig," zee 't ol-mensch. „Wat wol den, rentnaier-aan-stroat worren?"

„Lot mie 't schounmoakersvak toch leeren, Moeke, Voar dee 't ook ja!"

„En net as dien Voar, achter 't glaas zitten te kieken as 'n oakster ien kouw? Dat gait wis over."

Dou 't winterdag wer, mos Berend schoapen tegen tweidonker ien hoes hoalen. Ze stonnen den aal bie daam as e der aan kwam en hai huf moar even wring open doun en doar ging 't hèn.

Ais op 'n oavend stonnen ze aalmoal dicht bie 'n kander op 'n houk van 't stuk: 'n hond haar deur 't laand rund en ol baistjes haildaal oet stuur moakt. Berend laip deur 't gruinlaand noar heur tou, moar nau' was e dichtbie heur of doar stoven ze hèn. En zoo ging 't van 't aine èn noar 't aaner: ze wazzen haildaal verbiesterd. Of e aal raip van „taai, taai," 't hulp aalmoal niks: wildighaid zat heur ien kop en der was niks mit te begunnen. Kon hai ze moar veur hom aankriegen en zoo noar daam toudrieven, den kwam 't meschain wel terecht. Hai wis hom gain road en 't zwait sloug hom aan aale kanten oet. Hou kon dat goud ook zoo roar wezen! Langzoamerhand wer 't duuster en dook wer ook dichter. 'n Machteloos gevuil kwam over hom, 't was of aale ellende van leste tied nou eerst ien volle zwoarte

op hom deel vil. Hai was muid, hai kon nait meer. Nog ain keer nam e 'n roam deur onnerwaal om achter schoapen te kommen: hai glee oet en ien sloot. 't Was alles 'n tied van 'n oogenblik en hai kroop weer bie waal omhoog. Hai dee 'n poar stappen: alles sjoekte en ain klomp was e kwiet. Schoapen wazzen nou dicht bie wring. Hai wol der hèn runnen, moar zien bainen gleden onner hom vot en hai lag laankoet op 't waike gruinlaand. Hai ging nait stoan: zoo was 't goud. Mit kop op aarms bleef e liggen; om hom ging e nou moar dood. Hai wol niks meer heuren, niks meer zain, allinnig nog doar liggen.

Wat ston der ook op spreuk bie Moeke ien keuken?

„Wie door smart terneder ligt,
Wordt door Gods Hand weer opgericht.

't Zol hom nou den nei doun.

Moar, jaaikes, doar haar ie 't aal. Berend vuilde dat e stevig bie kroag pakt wer en dat 'n staarke haand hom ien 't èn zette: boer ston veur hom.

„Wil doe mit dien natte krös wel gauw moaken dazze ien hoes komze."

„Boer, ik kon ze zeker-woar nait kriegen."

„Schoapen kommen vanoavend zunder die ook wel ien hoes."

Ien keuken ston Berend: aan aale kanten laip 't woater hom te 't goud oet.

Vrouw langde hom 'n spoulkop mit melk tou:

„Hier kiend, hait opdrinken."

Grootmaid brocht 'n tob mit woater.

„Ziezoo," zee vrouw, „nou ken wie 't verder mit ons baiden wel oaf, nou gauw 't goud oet."

Vrouw haar net zukke handgrepen as Moeke, docht Berend: stevig ien 't aanpakken. Veuraal as ze heur haand op zien kop legde en hom 't hoar hoast te kop oetdraaide.

En tusschen tied wat pruddelen op dei ballasten, dat heurde der ja ook bie.

Berend kneep zien oogen dicht: dit was 't gouie bekende, van dou e nog bie Moeke was.

En dou trok vrouw hom 'n schoon hemd van heur aigen jongens over kop:

„Zie zoo, nou bizze teminnend weer schier."

„Dat zegt Moeke ook altied," stènde Berend, dou e weer oâm kriegen kon, want 't haalsgat was wat riekelijk nauw.

„As dien Moeke 't zegt, den zel 't wel goud kommen, want dat is 'n eerboare vrouw en bezörg doe heur moar nait meer lasten as neudig is."

Zoo morrelde vrouw wat vot. Berend heurde nait meer wàt ze zee: hai heurde allinnig dat ze 't goud mainde.

„En nou vot op bèr, en azze der onner ligse, den stop ik die nog 'n kroek tou en haide melk mit branwien."

Berend lag te gluien van binnen en van boeten. Zien gemoud was weer ien rust en zoalig vil e ien sloap.

Johannes en Thomas.

Over wereld waait 'n waarme zummerwiend. 't Is Maaimoand, 't vei ien 't laand, stallen schoond en boeren kennen bie dag zain dat 't koren wast. Op waidakker is 't ain lachen en zingen van 't volk! Dit is korte tied van gruien en riepen, dei aan 't geweld van 't ienhoalen veuroaf gait.

Laank bennen heerten achter de groote ploatsen ien 't Oldambt. Ain wiede vlakte van koren; nog komt 't boer nait aan kneien tou, nog kennen waiders heur waark doun. Ver vot trekt 'n rieg schroale boomen 'n streep tusschen 't korenveld en blauwe lucht; 't is grintweg dei, 't Noord ien, ien 't onzichtboare verlopt, deur de polders en den wieder noar 't Hoogelaand.

Ain van de waiders kuurt mit haand boven oogen noar grintweg. Stief kikt e noar ain punt: „'t Zol mie nei doun, as doar Johannes en Thomas nait aankommen."

Aal 't volk stait ien 't èn en kikt ien 't felle licht op.

„Wis bennen 't heur," ropt 'n jong-kerel, „'k zai 't duudelijk, Johannes 'n poar treden veur Thomas aan, en baiden kiep op rug. Hai Johannes, Thomas!", ropt e der ien zien overmoud achteraan.

Nog laank bennen ze te zain: twei zwaarde streepkes, aldeur op gelieke oafstand van 'n kander ien 'n aigoale bewegen, tot ze verdwienen ien 't licht, dat trilt, zoodat 't is, of boomen ien 't woater stoan.

„Altied mit Zuudoostewiend ien Maaimoand waaien ze hier hèn," zegt 'n old wief.

Mit bedachtzoame, bedoarde stappen loopen Johannes en Thomas noar heur zummerlaand. Haile winter zatten ze ien 't Oostfraize dörpke, stoef op kachel heur kneien te waarmen, noar snijvlokken te kieken en te lezen ien olle bouken. Moar ze wazzen op tied verdacht: kiep en aal 't reeuw ston kloar, dou Zuudoostewiend zummer brocht.

Johannes en Thomas! De onbreekboare Johannes en de onverslietboare Thomas!

Doar loopen ze: ien heur kiepen aal dat moois dat ze zoo laank 't Grunningerlaand iendrougen en ien heur gedachten dei laidjes en verhoalen, woar ze zoo voak menschen gelukkig mit moakt hemmen.

Boegt 'n jonge boerin of boerenmaid heur over alles wat heur toublinkt, den zegt Johannes: „Onbreekboar oet zuk zulf, allinnig menschenhannen dei 't breken;" den zegt Thomas: „Onverslietboar oet zuk zulf .... as ie moar op motvlinders verdacht bennen," en hai spraidt over zien aarm 'n douk oet van waarme, blauwe kleuren.

Hènrais is kiep zwoar en 't loopen nog onwennig, moar 't gras aan kaant van weg is frisch en nei. Ze wisschen heur 't zwait van 't gezicht oaf en hoalen brood te buzen oet: heur eerste moal weer aan diz' kaant streep!

Wat drift heur toch alle joaren weer hier hèn; woarom trekken ze nait deur heur aigen laand?

Is der ien dit laand meer veur heur te verdainen?

Johannes kikt daipzinnig veur hom oet, kroezen ien kop, en Thomas strekt bainen recht; hai is stief worren.

Bie 'n boer ien 't Wold sloapen ze.

„Stiekels ien 't hooi heb ie toch overaal," zegt Thomas en ruiert nog wat om veur e liggen gait. Johannes slept aal van muidighaid en boetenlucht.

En 's annerdoags 's mörns, noa 'n waarm kop kovvie en 'n „tot aankom' haarst," trekken ze verder 't Hoogelaand ien.

Boeten Schilwol' ligt laange weg weer veur heur; wat schoamele boomkes aan kaant en aans niks as rog' en hoaver. Ook hier worren ze touroupen en noakeken deur 't volk ien 't laand: nou is 't zummer, want Johannes en Thomas bennen der weer!

Woar weg even ombogt goan ze zitten. Ien 't Zuuden ligt 't Wold; 'n boschachtige raand, dei wereld noar dei kaant oafslut.

Laankoet ien 't gras loaten ze zun over heur hèn schienen; 't gonst en bromt om heur tou.

En den nog 'n poar uur en ze kommen aan heur doul: ien 't loug woar ook Berend woont.

't Is oavend as ze op 't Vinkenust, heur vaste stee veur eerste tied, aankommen.

Eerste oavend ien etenskoamer: wat is 't veur Johannes en Thomas weer bekend!

't Bennen zulfde boden nog as verleden joar, behalve schoapjong is nei. Ien ploats van dat schroale,

stille kiend, zit der nou 'n dikkopte jong. Mit zien brutoale, kolle oogen kikt e dei vremden aan .... zoolaank zai hom nait aankieken. 't Laifst zol e ze flink nittjen om dei laange zwaarde jessen en om heur guudige proaten.

Moar 't gait Johannes en Thomas net as zwaalfkes ien schuur: gain mensch dut heur kwoad, want elk lujong wait, dat, as ie 'n zwaalfkenust oethoalen, ie zönde doun.

Zoo is 't ook mit dizze zummervogels: ze hemmen wat over heur, woarom elk heur 't laifst te vrund holdt.

As Johannes mit zien zachte oogen schoapjong over toavel stief aankikt, wol jong hom wel van baank oafglieden loaten; hai schoedelt wat hèn en weer en kropt haalf achter zien pet: 't is net of Johannes aan hom zain ken wat e zoo evens docht het.

„'n Neie schoapjong heb ie der dus oafred."

Gelukkig dat Johannes wat zegt en aaner kaant op kikt.

Veur ze ien 't hooi kroepen loopen Johannes en Thomas nog even mit boer en vrouw om 't hoes tou. Mattje, 't olste wichtje daanst en trippelt om heur tou.

En as ze dekens oetspreien ien hooigoul, schient oavendzun nog deur schuurglaskes. Nou is 't Thomas dei 't eerst slept, Johannes zit nog recht ien 't èn en kikt rond: hai beleeft weer dat wonder van vree ien hom zulf en om hom tou. Ien hoanebaalken is 't duuster; der wirrelt en draait stof ien 'n zunnestroal dei 'n rechte streep over deel trekt. En gehaim-

zinnig as altied is dei ronde, iezeren brandgeveldeur. Mattje zee vrouger, as ze naor dei deur keek, den was ze altied bang, dat Alva doar nog ais oetkommen zol.

Johannes heurt gefladder: oelen goan op jacht; 'n kat springt van koustaalzolder oaf en ien stroopakken is geritsel: nacht begunt.

Den trekt ook Johannes dekens om hom tou.

***

Hou laank loopen Johannes en Thomas over dizze wereld? Vroag 't aan doov' Oaltje! Moar doov' Oaltje zegt: „zoo laank as 't mie heugen mag," en heur kop schudt hèn en weer: ze knikt van joa en van nee tougelieks.

Doov' Oaltje is nog oller as wereld, zeggen menschen, want wereld wer ain keer neis schoapen, moar Oaltje is altied old west.

Was der den 'n tied, dat Johannes en Thomas der nait wazzen en komt der 'n tied dat ze der nait meer wezen zellen? Menschen dei nou leven, hemmen zoo'n vast vertrouwen ien heur kommen en goan, dat ze doar nait aan denken.

En Johannes en Thomas loopen weer stoarigaan, altied ien zulfde stap, altied moar deur.

Veur dat ze voart van 'n boerenploats iendraaien, rusten ze oet. Johannes wist noar ploats en zegt: „'t Zel doar nog wel aal geliek wezen. 't Lutje wicht is meschain wat opschoten."

Ze wazzen nait jong meer, boer en vrouw doar, dou heur kiend geboren wer, en gain kienderleven, gain jonkhaid ston 't lutje te wachten; 't wer 'n old-geborentje tusschen 'n poar ol-menschen ien.

Vrouw heurt gestommel ien 't kaarnhoes; as ze deur open dut, stait ze veur Johannes en Thomas. Ze wordt der hoast kèl van, nou ze ien ains dei twei kerels veur heur zigt.

„En doar was wie ook weer, vrouw," zegt Johannes.

„Goud deur winter kommen?" vragt Thomas.

„Ja .... ik ben aigelk niks neudig diz' keer," zegt vrouw wat benauwd, want heur zoo moar votsturen, dat duurt ze nait; ze wait zulf nait woarom, moar dei kerels hemmen wat oardigs over heur: ze is 'n beetje bang veur heur.

„Huift ook nait, heur," zegt Johannes. „Moar kiek ais, ik heb wat veur die, kom moar gauw ais hier." En hai stekt haand oet noar 'n lut wichtje, dei Moeke aan rokken hangt. Ze kropt gauw achter Moeke bezied, nou 't woord tot heur richt wordt.

„Wat zeg 's nou? Kom ais hier en geef Johannes en Thomas 'n haandje, laive!"

„Hou hais' doe, mien lutje?"

„Vertel Johannes nou moar ais gauw hou doe haitse!"

„Catharina Wilhelmina Sofia," komt der rap achter 'n kander oet.

„Wat 'n mooie noam," zegt Johannes, „'k wol dat ik ook zoo'n mooie noam haar!" 't Kiend verget

even heur baangighaid en as Johannes heur 'n deuske mit kraalen geft, komt der 'n aaner gloud ien heur oogen. Moar den ook holdt ze 't deuske stief ien haand vaast en pakt Moeke's rokken weer beet: achterdocht van veul geslachten sprekt oet dat schoamele kiend.

As Johannes en Thomas vot bennen, lopt vrouw weer naor boven.

„'n Poar haalsmaalen, dat bennen 't," prommelt ze, „is 't wonder dat dei op heur ol-dag nog mit pak loopen mouten? Niks verdainen en nog wat op koop tou geven? .... Hai kiend, loop mie toch nait aal zoo op hakken!"

Op „Kouheerd", woar Johannes en Thomas nou aankommen, is 't 'n aaner wereld. Ze zitten mit vrouw ien 't bin-hoes en poesten ien 'n kop vol kovvie. Tweilinkjes, dei verleden joar nog ien waig laggen, kroepen nou over vlouer rond.

„'n Poar ballasten bennen 't," zegt vrouw, „moar ongeliek noatuurd! Tusschen Koaïn en Oabel was nait meer onnerschaid as tusschen dizze baident! .... Jaikes! 'k Heb soepenbrij over!" En vot runt ze noar stookhut.

Johannes boegt hom veurover: tegen toavelpoot aan zit 't lutjeste: 'n poar zachte kienderoogen kieken hom aan. „Dat is Oabel," denkt e.

„En dat is Koaïn," zegt e tegen Thomas en hai wist noar aaner, dei mit 'n stok op 'n stoof timmert en Johannes aankikt net of e zeggen wil: „ik ben hier boas en doe nait."

Ien 't kaarnhoes kommen kiepen open: vrouw en maiden der om tou. Thomas let grootmaid 'n zieden douk zain: „Net wat veur dien vrijer, wicht!" En Johannes onnerhannelt mit vrouw over 'n poar ollerwetsche koemkes. „Doe zegze: allinnig menschenhannen dei 't breken, Johannes, moar magse törteldoeven der ook wel bie reken'. Is mie dat stomme daier nait te kauw oetvlogen en dat op kab'net tusschen 't ol porselain! Vanzulf .... Jan haar kraabke der ook nait op doan."

„Ja," zegt Johannes daipzinnig, „ja, as Jan kraabke der ook nait op dut!"

Veur Johannes en Thomas heur kiepen weer op rug hemmen, heuren ze 'n haard geschraiw ien 't bin-hoes. „Koaïn en Oabel," zegt Johannes.

***

En nou zitten ze bie Berend zien moeke achter 't hoes; eerappels dansen 't ol mensch deur hannen: plons vaalt der weer ain ien 't woater.

Johannes en Thomas kieken bedrukt en Moeke kikt zörgelijk.

„Wat zel 'n weduwvrouw mit zoo'n kiend begunnen," klagt ze. „Hai is nou op waidakker .... moar as dat dommee doan is, woar krigt jong plak."

Kroezen en vollen worren daiper ien Johannes zien gezicht en Thomas trekt wenkbrauwen nog hooger omhoog.

„Dat vaalt nait tou," zegt Thomas, en hai bit 'n stukje van 'n graske oaf.

„Dat vaalt hail bot oaf," zegt Johannes.

„'t Is moar, Johannes, jong mout deur tied."

„Ja, vanzulf mout jong deur tied," vaalt Moeke oet.

„Gain mensch is onverslietboar, Thomas."

„Nee .... moar 't zit veuraal op kostwinnen vaast."

„Ja, wis zit 't op kostwinnen vaast." Hou ken Thomas der toch zoo om tou zoesen, denkt Moeke.

Zai wait nait, dat dei twei ol jonges mit 'n kander proaten kennen, zunder dat 'n aaner 't vernimt: van weerskanten 'n vuilen en perbaiern: hou denkst doe der over: wie worren oller; as hai ais mit ons optrok; moar as hai der moar 'n kostwinnen aan krigt.

Aarms om kneien tou, zitten ze 's oavends recht-op ien 't hooi. Thomas kauwt op 'n strooke en Johannes kikt noar brandgeveldeur, net of Alva doar oetkommen mout. Ze proaten tegenkander ien: 't hoogopgoande van Thomas en 't zachte van Johannes zien stem.

Totdat ze bie 'n kander kommen ien ain dreun: der bennen bezwoaren overwonnen.

***

Doagen bennen nou op 't langste. Nog is 't groote waark nait begonnen; nog worden alle krachten ien 't jonkvolk bedwongen, totdat oetbundighaid lös brekt ien 't hooilaand.

Ien peerstaal stoan kiepen kloar veur de rais: midzummerrais van Johannes en Thomas deur de polders. Ze kommen weerom as kieviten over 't stoppellaand roupen.

Leste oavend op 't haim van 't Vinkenust: op koubakken zit 't volk om Johannes en Thomas tou. Schoapjong sleept ook zien koubak aan; hai vuilt nog altied grond onner hom votzakken as Johannes hom aankikt. Gelukkig, denkt jong, gait e mörn vot.

Moar vailig en glunder tusschen Johannes en Thomas ien, zit lutje Berend. 't Is hom aan te zain, dat e moud het veur 't neie leven; ien peerstaal stait zien pudeltje mit goud noast baide kiepen.

Thomas begunt te trekken en te schoeven aan zien harmonicoa; 't duurt even veur boudel op glee is, en den zetten ze ien: Johannes eerste en Thomas tweide stem. 't Bennen olle laidjes, mit veul smart, veul zuchten en veul troanen: 't aine vers noa 't aaner, altied deur op 'n aintonige wies. Moar dei jonges en wichter ien heur bloode boezeroens en heur jakjes, bennen nait meer bie boer op 't achterhaim. Dei woorden en dei wiezen bennen tougelieks opwekkers èn 't beeld van heur daipere verlangens.

Thomas volt zien harmonicoa ien 'n kander. 't Huuvert ien toppen van boomen en wied vot ropt 'n katoel.

Maiden loopen, kander ien aarm, over duustere achterdeel.

Ien 't hooi, noast Johannes en Thomas, ligt Berend, mit oogen wied open ien 't donker te kieken.

***

't Eerste wat Berend van Johannes en Thomas leeren wil, is, zukke wiede stappen te moaken as zai. En doarom is 't eerste wat Johannes Berend leert, dat ie stappen nait wieder moaken mouten as ie oafvoamen kennen.

En doar gait 't hèn, wereld ien; 't ponkje goud baiert Berend aan 'n stok op rug en ien zien haart is 't bliede verlangen noar 't neie oaventuur. En ook Johannes en Thomas beleven 'n nei oaventuur. 't Is net of heur ruggen rechter worren en heur stap veriger, nou der 'n jongkerel mit heur optrekt. En aal wat joaren stil ien heur gedachten leefde, komt nou veur 't licht en wordt nou eerst wezenliek veur heur zulf, nou ze Berend zooveul vertellen en oetleggen mouten.

Ook ien 't vak mout e beleerd worren. „En altied blanke woarhaid Berend, altied blanke woarhaid," zegt Thomas. „As toe loater 'n bounder verkochtse, den mags der bie zeggen: onverslietboar oet zuk zulf; verslietboar allain deur 't gebruuk. Denk doarom, 't is dien kostwinnen."

Berend lustert en wil 't aalmoal onthollen, wat Johannes en Thomas zeggen en hom leeren.

Veur boeren, woar ze onnerdak kriegen, bennen ze gouie bekenden. En kovvie smoakt overaal lekker en 't hooi is overaal zacht om ien te sloapen.

En as Thomas nog drok aan 't ruieren is vanwege dei aibelsche stiekels, slept Berend aal. En Johannes boegt hom over jong hèn of e goud onner dekens ligt en ien dit geboar ligt hail zien zegen over 't leven van zien jonge apostel.

Ien Augustusmoand drift der sums aal wat deur lucht wat aan October denken dut; ien dat kloare blauw leeft gain verwachten meer. Grond het aal zien kracht en vruchtboarhaid weggeven aan 't koren, dat nou op 't mennersvolk te wachten stait en zun wordt muid en trekt zien boog elke dag 'n beetje korter.

Op 't haitst van dag zuiken Johannes en Thomas schaâr onner boomen. Laank-oet ien 't gras liggen Thomas en Berend. Johannes zit recht-op en sprekt, zooas e nog nait sproken het: hai openboart aan Berend zien ienzichten over 't leven.

En Berend heurt Johannes zien stem over hom hèn goan; klank is meer veur hom as woorden, 't gevuil nog meer as 't begrip.

Moar as veul joaren loater, ien 'n stil uur, zien leven nog ain keer aan hom veurbie gait, den bennen 't dei woorden, dei as klanken oet 'n verre tied ien hom opklinken en den veur hom heur woare gedoante kriegen.

Ook Johannes ligt nou achterover ien 't gras en niks is der as stilte van zummermiddagtied. En 't is Berend, nou e deur bloaren noar lucht kikt, of alles

wat vrouger west het, 'n veurberaiden was tot dit oogenblik.

Ien koulte van veuroavend loopen ze verder; diek en polder liggen nou achter heur, 't gait weer noar 't Vinkenust tou.

Weer roupen kieviten over 't koale stoppellaand.

Bie kruusweg stait Berend en kikt Johannes en Thomas noa, dei ien 'n haarstige nevel aal verder van hom vandoan trekken. Wis van heur doul, zunder omkieken, ien 'n aigoale stap. Johannes 'n poar treden veur Thomas aan, loopen ze 't Zuudoost ien.

Berend wil roupen, moar zien keel zit dicht en troanen vallen veur hom ien 't gras.

Berend en Imke.

't Wil wel ais gebeuren, dat ie onbekommerd aarns 't haim oploopen en as 'n aaner mensch der weer vandoan kommen.

Zoo ging 't Berend op dei zulfde dag, dou e veur 't eerst dat veurjoar koekoek weer roupen heurde.

Hai laip den, onbekommerd 't haim van 'n boerenploats op, aan kaant bie lutje schuur laangs, zoo as dat heurt veur omloopend volk en kooplu, over 't blaikveldje en op bounpost oaf, woar, zuver op kop, 'n maaidje ston te potten bounen.

Berend was ien de joaren, dat 'n beetje smuiighaid

van lief en leden 'n jong-kerel nait maal stait. En zoo smui as e van lief en leden was, zoo driest was e ien proat.

„Hei doe, prinses van alle potbounders, kom ais ien 't èn en stoa mie te woord!"

Of ze deur 'n weep stoken was, zoo rap ston 't wichtje ien 't èn. 'n Kleur van schrik en van 't kromstoan, ien ain haand paan en ien aaner bounder, ston ze veur Berend en keek ien zien lachend gezicht. Ze wol wat zeggen, moar kon nait.

„Doe .... doe ....," verder kwam ze nait. Bounder vil heur te haand oet en ze streek 't hoar oet 't gezicht.

Berend was noader kommen: „Zol der hier nog wat veur mie te verdainen wezen, potbounder?" kwam der aal wat veurzichtiger oet.

„Potbounder!", barstte 't maaidje oet. „Dàt is der veur die te verdainen!" Wereld siddelde veur Berend ien 't rond en 't was of zien wang ien brand ston.

Mit 'n onbezwoard gemoud was Berend 't haim opdraaid, mit 'n onrustig hart en 'n gluiend gezicht kwam e der weer vandoan.

En Imke tripket, stil ien heur zulf te lachen en te nunen, over bounpost en deur 't kaarnhoes, tot ien ains kleur heur oetschut en der vuur oet heur oogen springt: „Potbounder!" prevelt ze zachtjes.

***

Ien 't volle besef van zien toak, trekt Berend der 's mörns vroo op oet mit zien vegers en bounders, vailen en schrobbers en alles wat 'n ordentelijke vrouw meer neudig het om 't hoes schier te hollen.

Het baiert van veuren en van achteren van zien scholders oaf en is 't wonder dat kiender zeggen: „doar komt Berend Kopstubber aan, moeke?"

Tegen stallen schoonen is 't drok: bounders veur muren en bounders veur 't holtwaark, luiwoagens en schrobbers, 't wordt boerenvrouwen aalmoal ien 't kaarnhoes hèn zet.

Berend strikt mit doem over 'n bounder: „onverslietboar oet hom zulf, verslietboar allinnig deur 't gebruuk." En de jonge vrouw van 't Vinkenust kikt hom aan en lacht:

„Dat was 'n mooie tied, Berend."

„'n Hail mooie tied, Mattje!"

Op oavend van heur bruuloft loaten Berend en Imke heur gasten zingen en zuien.

'n Zachte Maaiwiend waait over 't veld en lucht zit vol steerns.

„Mien potbounder," flustert hai.

„En doe . . . . mien kopstubber."

II

Juffer Cathrienoa.

Op Zundagmörn, as 't ol örgel deur kerk dreunt, kikt doomie van zien preekstoul deel, op wat hai zien laive gemainte nuimt. Nait omdat e blied is, dat e zien ol zöndoars doar weer zoo schoapachtig onner zien herderliek touzicht het, moar om te zain, houveul schoapkes der vandoag nog weer van koppel oafdwoald bennen.

Weer is Koain der nait en doomie het nou aal vaier keer over bruierlaifde preekt. Nait ieder keer op zulfde menaier, den zol smoak joe der veur bedaarven; nee, tusschen doomie zien preeken is net zoo'n onnerschaid as tusschen 'n zwoan-ien-'t nust, en 'n stoetkereltje: ie kauwen op 't zulfde, moar ie pruiven wat aans.

't Is 'n doomie mit veul talent; ien haile omtrek ken ie noazuik doun: dizze gait der mit deur. Hai waarkt hom teminnend ien 't zwait as e op preekstoul stait en dat mag toch ook wel, as 'n aaner hom haile week ien 't zwait aarbaid het.

Der gait 'n bult van kerel oet: hai het mit zien voesten ol preekstoul aal oet 'n kander houen. 't Ding was wat seupel en wel dreihonderd joar old, wirm zat der ook slim ien, dat der was nait veul aan

bestöt. En nou het koeper 'n neie moakt: glad en slicht-weg, zunder aal dei vieven en zessen d'r aan, zunder aal dat sniewaark van Oabram en Isac en Eva en slang en zoo wat meer. Woarveur is dat aalmoal neudig! En kerkvoogden hemmen zegd, as doomie dizze ien 'n kander sloug, den kwam der ain van beton, gewoapend beton!

As 't örgel hom stil holdt en laive gemainte zwigt, begunt doomie zien preek. Stoarig-aan, moar aal haarder tot heuren en zain joe vergait en as e tegen 't èn, helsdeuren mit 'n smak achter hom dicht gooid het, poast en slagt köster nog ais om-roak op 't örgel om en aal dat schoonhemmelde volk dringt te kerk oet, want ze hemmen aalmoal zin aan heur eerappels mit stip.

Ook Berend Kopstubber lopt mit zien Imke 't kerkpad oaf en noar hoes. Hai het preek over hem hèn goan loaten as zwoar weer: woar 't ien slagt, doar slagt 't ien.

Nee . . . . Berend is nait tevree over dizze doomie. Ze zeggen, kerel ken aale bouken ien aale toalen lezen, nou, 't is den allinnig moar schaande, dat e nait ien menschenharten lezen ken. Berend ken zien biebel allinnig moar lezen ien toal, dei ol meester hom leerd het, moar hai leest ook ien 'n mensch zien hart. Ook ien doomie zienend en dàt is 'n bouk! 'n Prachtband mit verguld op snee en mit 'n mooi opschrift der veur ien, moar verder bennen 't aalmoal witte bladzieden: 'n onbeschreven bouk.

En doomie zigt bie 'n aaner ook niks as witte bladzieden .... of dat nog nait ais: allinnig 't boetenomslag.

Doomie is aigelk baang veur Berend Kopstubber; hai mag hom ienwennig nait lieden.

As 'n doomie hoaten kon .... den zol e Berend wis hoaten. Want dei is van laive gemainte ainige dei deur hom hèn kikt: dei zien holle leegte zigt. En dat is nait mooi van Berend. 't Is nait zoo slim, dat ie hol en leeg bennen, moar dat 'n aaner 't zigt, dat is maal, veuraal veur 'n doomie.

Berend zwigt der over, ook tegen doomie zulf. Zee kerel moar ais wat, den kon doomie lösbrannen en der tegen iengoan, moar Berend zwigt. Berend lopt mit bounders en stubbers bie menschen laangs, moar nait mit wat hai van menschen heurt en zigt. En doomie ken 's Zundoags tot bloudens-tou mit voesten op preekstoul sloagen, der verannert gain spier ien Berend zien gezicht: altied dei rustige, eerlieke oogen woar e ien kikt.

Aal 't volk gait mit hom deur dik en dun; twiefelnummers dei nait deupt of aannomen wazzen, het hai zoo wied kregen, dat ze lidmoat werren, moar allinnig van Berend kreeg e te heuren: „'n piep tebak ken ie van mie kriegen, doomie, moar 'n geloofsbeliedenis, nooit!"

Doomie wait zien wrevel te verzwiegen en hai numt Berend „'n nuttig mensch in de samenleving".

Hou kikt doomie tegen Juffer Cathrienoa aan: ook 'n prachtbaand mit gold op snee, ja, 'n hail bult gold op snee, het ze lest nog nait weer honderd gulden doan veur zending!

Hou zigt Berend Juffer Cathrienoa: gain prachtbaand en gain gold op snee, moar 'n gries omslag mit grieze letters der op en mit nog dichte bloaden. 'n Presentexemploar, dei as onbestelboar, weer noar oafzender terugstuurd worden zel.

Het wil wel ais gebeuren, dat 'n ol eerappel ien 'n donkere houk van kelder liggen blift: ze hemmen vergeten hom oet te pooten; zien spieren trekken nait heur kracht oet grond en waarmte van zun geft heur gain wasdom. En toch zit ook ien dei eerappel levenskracht, en ain spier, blauwachtig en dun rekt hom oet noar 't schemerige licht. Den op 'n dag komt maid, veegt hom ien motschop en brengt hom op 't mis.

Aan zoo'n oetspierde eerappel mout Berend aid denken as e Juffer Cathrienoa zigt.

Juffer Cathrienoa woont ien heur hoeske achter heur gordienen aan stroat.

Juffer Cathrienoa ken 't best doun: ze het ploats goud verhuurd.

Ze is nait jonk en ze is ook nait old. Jonk is ze nooit west en old wordt ze nait, want ze blift altied wichterachtig.

En wat de laifde aangait: ze het der van vernomen, zooas ie sums vleugelslag van 'n vlucht doeven heuren, eer ie opkieken, bennen ze aal weer vot.

Juffer Cathrienoa het allinnig vleugelslag van de laifde heurd; en was 't toch nait ain keer net of 't aans wezen zol?

't Was dou dai blaike doomie hier ien 't loug ston: 'n kerel zoo dreug as worst. Menschen zeeden, hai wol wel achter Cathrienoa heur centen eer, en Cathrienoa wol wel Doomie's Juffrouw worren.

Dou stuurde op 'n dag doomie maid mit 'n knipsedeltje noar 't ol wicht, „en of hij haar morgen mocht komen bezoeken." Maid kwam mit 't sedeltje weerom: „met genoege en de groete."

Alles wer nog ais riekelijk poetst en wreven; Juffer Cathrienoa haar alles om wat ze aan klunen haar, en zoo was ze doomie „verwachten".

Hail bedachtzoam prouten ze over 't gruien van eerappels en boontjes. Juffer Cathrienoa vertelde, dat ze zooveul last van vreterij haar en doomie zee, dat 't bie hom net zoo'n boudel was.

Juffer's hond, Maanj, lag, nog wat onrustig, onner toavel.

Dou begon doomie wat schöchter over „eenzaam leven" te proaten.

Juffer Cathrienoa heur haart begon radder te kloppen en handen werren heur kold en slof. Doomie ging der bie stoan, want dat was e op preekstoul zoo wend.

Maanj snuffelde wat aan dei twei zwaarde poalen doar veur hom.

Wat het der dou toch omgoan ien hazzens van dat stomme daier. Wel zel dat ooit verkloaren, moar .... der kwammen ook ja nooit manlu over vlouer.

Hou 't ook zat, doomie keek ien ains, glad van zien stuk, noar zien schounen.

„Juffrouw Cathriena, wat beteekent dat?"

„Dat beteekent, Doomie, dat Maanj wat daan heeft ...., doe slaif van 'n hond, d'roet, smeerlap."

Maanj stoof gang ien.

Doomie nam koulbloudig oafschaid, doar was zien laifde nait tegen bestand en hai lait Juffer Cathrienoa in heur ainzoamhaid achter.

Veur keukendeur zat Maanj, mit ooren zoo slap as 'n poar schoetbanden.

Rechtveerdige Mattheoa, dei der nait ainmoal bie west het, het 't loater zoo verteld.

Bie Juffer Cathrienoa hangen schoone gordienen veur gloazen: 't hoesschoonen is doan.

„En doarom docht ik, Juffer, der zel nou wel gain schrobber of bounder meer weerboar wezen."

„Vaalt nog wat tou, Berend, moar komt noader," zegt ol Juffer.

Achter heur naaitoaveltje zit ze en wrift heur witte handen over 'n kander hèn. Moar hou ze ook

wrift, kleur komt der nait op. 't Grieze licht vaalt op heur voal gezicht, heur grauwe vel en heur blaike oogen.

Berend denkt aan 'n oetspierde eerappel en hai wait zulf nait .... huuvert hai van kol?

Rechtveerdige Mattheoa.

Padei menschen (en veuraal olle boeren) hemmen sums ain kapittel woar ze aal over deur zoesen kennen, woar ie ze nait over stil kriegen. Ze kennen wel 'n haile noamiddag en oavend der bie, ien ain taim deur over ol koien proaten; gooi ie der nog ais wat tusschen van 'n peerd of 'n schoap .... gain nood: ze zitten vot weer maank heur ol-baisten.

Zoo gait 't aaner menschen, as ze ain keer over doomie's aan proat kommen: krieg heur der moar ais weer oaf!

Nou... joaren leden, dòu ston der 'n doomie ien 't loug! Dat was 'n kerel noar Berend zien zin! Gemainte was e nait zwoar genog en ook nait ainkinnig genog, want hai prout mit elk en ain of ze van zien kerk wazzen of nait.

En 's Zundoags dee e aal zien kuren der op, om menschen wat hoogers mit te geven en hai vernam moar nau' dàt der volk ien kerk zat.

As e nait zoo ien zien preekerij verdaipt west haar, den haar e ook wel vernomen, dat zien geachte touheurders oarig onrustig wazzen, dou e op 'n Zundag-

mörn tot tekst haar: Romeinen III, vs. 10: „Gelijk geschreven is: er is niemand rechtvaardig, ook niet één".

En den haar e zeker wel vernomen, dat 't jonkgoud zat te schoeven en te draaien en moar nau' weer ien 't fatsoun te kriegen was. Moar ook minnig olwief kon nait loaten schaif over houk te kieken.

Recht-op en oogen strak op doomie zat Mattheoa ien baank. Heur gezicht was net zoo wit as altied en rechtveerdigheid stroalde der aan aale kanten oaf.

Wat doomie verteld het van rechtveerdig of nait rechtveerdig .... dat wis loater gain mensch te vertellen.

Moar as doomie tegen 'n kwoajong op stroat zegd haar: „er is niemand rechtvaardig, ook niet één", den haar jong zegd: „ja doomie, moar den ken ie Mattheoa nait."

Mit Mattheoa is iendertied rechtveerdighaid ien 't loug kommen en as klok ludt veur Mattheoa's leste rais, den wordt, mit heur, rechtveerdighaid begroaven.

Het is mooi dat der nog menschen bennen, dei veur heur aigen eerlijkhaid oetkommen duren.

„Eerlijk is eerlijk," zegt Mattheoa en hoalt dikste stoet te körf oet, en aal zegt stoetwief ook: „van rieg oaf aan, Mattheoa," wat Mattheoa ien hannen het, let ze nait weer lös.

Mattheoa het centen.

Hou ze der aankommen is, wait gain mensch; moar doar ken ie van op aan: op 'n eerlijke menaier.

Nee, 't geld zol Mattheoa ien hannen brannen, as ze der nait eerlijk aankommen was. Ze wait, der bennen genog dei der aans over denken! Ze zel moar gain noamen nuimen, moar as zai wol, nou, den zol ze joe wat vertellen kennen! 't Is moar goud, dat Mattheoa zwiegen ken. Van heur zel nooit 'n staarveling wat vernemen, al is 't nait rechtveerdig, zoo as 't ien wereld tougait. Nee, Mattheoa zwigt.

En zoo as 't nou ain keer gait ien wereld: 't menschdom zit altied over 't beste oet: ze kennen 't nait verdroagen, ze kennen 't nait velen: ze maggen Mattheoa nait lieden.

Moar Mattheoa lidt mit laifde veur heur rechtveerdighaid, want 't is 't lieden wel weerd.

Mattheoa het 'n aigen hoeske; ze huift gain mensch noar oogen kieken. Ze gait nait noar 't laand, nait oet te waarken, ze het 'n bestoan as Juffer Cathrienoa. Moar dei is grootsch, dei holdt der nog 'n maid en 'n hond op noa. En „Juffer" let ze heur nuimen; 't kon toch ook wel slicht-weg „Cathrienoa", net zoo goud as „Mattheoa". Moar van zulf..... Cathrienoa is 'n boerendochter en zai.... ja, wel is aigelk Mattheoa.

Der is gain mensch dei 't wait, doar zwiegen aale verslaggevers over.

Ze het aarns bie diek woond, moar gain ain dei wait woar.

Ze het der maid west op 'n groote ploats, moar wat veur ploats?

Ainige dei wat waiten kon is Berend Kopstubber, moar doar moun ie nou Berend weer veur hemmen: dei vertelt niks.

En Berend het ien zien jonge joaren nog wel veul onner diek touhollen! Eerst mit Johannes en Thomas en dou 'n enkele zummer allain.

Zol dei 't waiten?

Laster trok deur 't loug. Net as 'n kolle dook ien Novembermoand dikste muren mit zien klamme kilte deurdringt, zoo drong ook laster ien alle hoezen deur.

En zooas kilte ien hoes allinnig verdreven worren ken deur 'n waarm vuur, zoo ken laster allinnig weerstoan worren deur 'n waarm gemoud.

Bie Berend Kopstubber komt ze nait over vlouer.

Berend het te laank bie pad loopen, om onnerschaid nait te kennen tusschen leugen en woarhaid en te goud beseft e wat der aan 'n doad veuroaf goan ken.

Moar al gait laster aan hom zulf veurbie, hai wait wat 'n ellèn der veur 'n aaner van kommen ken.

Ze trok den deur 't loug, ien 't zulfde joar, dou rechtveerdige Mattheoa der kwam te wonen.

Dou Berend van zien zummerrais deur polders weerom kwam, klopte hai bie Mattheoa aan deur.

„Niks neudig, Berend Kopstubber," zee Mattheoa.

„Aal neudig," zee Berend, en zette vout tusschen deur, „gain koopwoar, moar anners wat."

Ien koamer zat Berend tegenover Mattheoa en Mattheoa heur gezicht was zoo wit as kalk.

„Dou ik van 't zummer bie diek was, Mattheoa, is mie der 'n wonderliek verhoal doan.

'n Jonge boerknecht was mit ol boerin trouwd, maor 't wief wol nait dood goan. Dou het e 't op 'n accoordje gooid mit maid; vanzulf goud mit geld bekocht.

Hou 't ook is, dat ol mensch is ien gracht verdronken: mit kop veurover van woaterkret oaf. En ze willen wel zeggen, Mattheoa, dat maid heur 'n stötje geven het.

En op thoesrais kwam ik hier dicht bie 't loug 'n wief tegen ...., nee 'n ondaier was 't, zoo zag ze der oet, mit heur grauwe hoar, heur voal gezicht en ol polten aan 't lief.

Heur noam is laster, Mattheoa."

Berend kikt noar Mattheoa; leeft ze nog? Dat is gain kleur meer van 'n levend mensch; dei oogen, groot en verstard ien 'n vertwiefelde angst, dei Berend nooit weer verget.

„Padei luu hemmen der belang bie, dat aandacht van heur zulf oaflaid wordt, Mattheoa, en dat grauwe wief stait altied kloar om heur te helpen."

Berend Kopstubber wait, dat e laster diz' keer te 't loug oetjagd het.

Op bèrsplankje zit 'n gedoante en kikt Mattheoa aan.

Dei oogen, en dei haand, dei hom vasthold aan woaterkret as 'n klauw, ien 'n leste vastgriepen aan 't leven!

Wanneer viendt Mattheoa rust?

En rechtveerdige Mattheoa zwigt.

Moar as zai wol, den zol ze joe wat vertellen kennen. 't Is moar goud, dat Mattheoa zoo goud zwiegen ken. Van heur zel nooit 'n staarveling wat vernemen, al is 't nait rechtveerdig zoo as 't ien wereld tou gait.

Nee, Mattheoa zwigt.

Melken-Geertruud.

Over 't wiede laand waait 'n Noor-wester störm. Oet 'n grieze wolk kwam e mit 'n bui overzailen en nou is der gain hollen of muiten meer aan. Onner aan lucht het e zien veurroad zitten: oet 'n lood-blauwe baank hoalt e aal moar neie wolken en jacht ze lucht ien tot ze aan anner kaant as grieze nevels verdwienen.

En niks is der, dat hom ien weeg stoan mag, hai wil boas wezen over menschen en wereld.

'n Rieg boomen op 'n boerenvoart, zol e 't laifst ien ain slag ommaaien; en boegen doun ze heur wel, moar staon blieven ze, doarveur hemmen ze heur te daip ien grond vastwaarkt.

En dat moakt wiend narrig en maalkopt en doarom mout 't Richtploatske 't nou ontgelden; mit volle kracht vaalt e doarop aan.

Geertruud het alles goud verzegeld. Ze wait der van: störm oet 't Noor-westen belooft nait veul gouds en hai wait zuver nait van weer ophollen.

Ze is veur dat 't duuster wer nog ais om 't hoes tou loopen en alles wat lös ston, stait nou ien 't schuurke.

Bok is onrustig: 't daier het störm ook ien kop.

Al vroo ligt Geertruud op bèr; 't wordt der toch niks aans van en ie kennen wiend nait zoo goud heuren. Sloapen dut ze nait, ze ligt te lusteren noar geluden van störm.

Ien zukke nachten prakkezaiert Geertruud, dat 't toch hail gain boudel is, zoo'n ainzoame weduwvrouw allinnig op roemte. Woonde ze nou ien 't loug, den ston heur hoeske ien schoel van annern en den haar ze, veur 't duuster wer, nog ais 'n woord kwiet kend aan dizze of dei.

Hou dei wiend te keer gait, even is 't stil en den komt e der weer aanhoelen. 't Is sums net of 't haile hoes opzogen wordt en of dommee Geertruud mit 't haile Richtploatske deur lucht hèn zailen en aarns, 'k wait-nait-woar, deel smakken zel. Ze mot der nait aan denken.

Den is 't nog beter ien stille nachten noar ol spouken en goud te lusteren; want dei hollen hier tou! Ze zeggen, 't bennen geesten van menschen, dei hier vrouger richt bennen, en dei nou naarns rust en vree vienden en altied noar dizze plek terugtrokken worren.

Geertruud wait nait of 't aalmoal woar is, moar

wel wait ze, dat der 's nachts aan 't glaas tikt wordt en ze heurt den duudlijk voutstappen. Of heur Kneels der ook maank touholdt? Moar dei is rustig op zien bèr sturven en nait hènricht zooas dei annern.

Ze schoft dekens wat vot. Weer komt der 'n schamper aan, zoo haard as der nog nait west het. Geertruud heurt 'n gerappel: wis 'n poar pannen of misschain 't tempeltje wel. Bok schraiwt en rammelt aan ket. Wer 't moar weer licht! Geertruud dut oogen dicht: der is toch niks aan te doun.

Hou zol zoo'n spouk der oetzain. Ze zigt ze altied veur heur as dunne gordienen, dei zunder stuur, moar wat deur lucht hèn en weer waaien en drieven, moar hou 't net is, dat ken gain mensch joe vertellen. Moar dat ze aan 't glaas tikken en ie heur loopen heuren! Nee, 'n hail pak menschen zollen hier nait wonen duren, veur gain geld! Moar Geertruud is hier geboren en getogen en Kneels is der iendertied bie ientrouwd: al is 't nou ainzoam, bie tieden hail ainzoam.

Stoarig-aan is 't of wiend wat bedoardt en den vaalt Geertruud ook endelk ien sloap.

Op 'n zummer was 't volk aan 't vlastrekken op 'n stuk laand achter 't Richtploatske. 't Was bruierig weer en dus was der neud op 't gewas. Alles wat bainen en aarms haar en ook moar even weerboar was, trok mit. Geertruud haar 't waark diz' keer stoef

bie hoes. Dat ston 't ol aan, dat zai aal 't volk om heur tou haar en ien heur wereld. Ze haar 't den ook nog hoast drokker mit proaten as mit trekken.

Tegen vaier uur zag ze stoetwief aankommen op grintweg. 't Kwam nog aal wat oet, want ze was 't trekken toch zoo wat zat. En 't duurde nait laank of baid' ol wichter zatten op regenbak ien 'n schuddeltje mit kovvie te poesten. 't Was aans voak, dat stoetwief van alles te vertellen haar, moar nou haar Geertruud zooveul opdoan op 't vlaslaand, dat zai 't hoogste woord haar. Ze vernammen den ook nait, dat bok, dei ien 't hof tuurd was, begon te schraiwen en aan lien te trekken, eerst zuitjes, moar stoarig-aan aal haarder.

Nou was der op 't laand 'n jong, dei ze goare Joacob nuimden. Jong was nait haildaal zooas e wezen mos en 't proaten ging bie hom ook aans as bie 'n aaner: 't kwam der voak wat bie dikke stukken en brokken touglieks oet.

Goare Joacob, dei op wenakker ston, zag, wat der op 't haim van 't Richtploatske goande was: Geertruud en stoetwief mit rug noar 't hof, en bok, dei Geertruud moar nait beschraiwen kon. Zoo kon 't ja nait en Joacob begon te roupen: „Melken, Geertruud; melken, Geertruud!"

Van dei tied oaf-aan is 't: „Melken-Geertruud van 't Richtploatske".

„Kom, ik zel die nog moar ais ientappen, Berend."

„Nog 'n enkeld kopke; doe hez' toch moar 'n woonstee: roemte aan aale kanten."

„Ja, roemte, moar van elk en ain verloaten en dat veur 'n weduwvrouw!"

„Den noar 't loug tou verhoezen, Geertruud!"

„Ik ken mie nait begriepen, dat doe zoo wat zeggen kenze, Berend. Ik, dei hier altied touhollen heb, noar 't loug tou!"

„Och joa, en doe hezze hier mit gain mensch wat te moaken!"

„Nee, mit gain mensch, moar zooveul te meer mit dei ol spouken. Ze loopen tegenswoordig weer om 't hoes tou, dat 't rappelt!"

„'n Bult menschen duzzen hier nait wonen, Geertruud!"

„Nee, van zulf, dei naarns veur stoan en vot mainen, dat ze der aan mouten, zukkend mouten hier nait wezen."

Berend kraabt hom achter 't oor.

„Och, en 't is ook zoo, wat heb ie aan aal dat geproat, 't wordt der niks beter van en 't waark is overaal geliek, hier of ien 't loug."

„Doe denkse den vaast, dat 'n mensch nooit ais 'n woord kwiet wil, hail dag loop ik te prakkezaiern, ik ken 't der wel van op zenen kriegen."

„Ja, doarvan . . . .," moar Berend holdt hom stil. Hai pakt zien bezzems en stubbers bie 'n kander.

„En doarom goa ik moar weer noar 't loug tou, Geertruud."

As Berend 'n venneweegs vot, omkikt, zit Geertruud ien 't hof te bok-melken.

Koaïn en Oabel.

En op 't Kouheerd gruiden Koaïn en Oabel op, zooas Johannes en Thomas heur iendertied zain harren: Koaïn ien 't volle besef van zien krachten en Oabel zacht en goud van noatuur.

Ien Koaïn woulde 'n geweld, dei omzet worren mos ien doaden van geweld en hai zocht tegenstand om tegenstand te overwinnen. 't Oetvieren van zien krachten, dat was 't, wat zien noatuur verlangde.

Sums klom e op 'n onbeleerd jong peerd en stried begon tegen 'n aander ongetemde kracht. 't Jonge daier, dat veur 't eerst zien aigen wezen vuilde, wer gewoar, dat der nog 'n grooter macht was en dat dei hom bedwong. Deurnat van zwait, laip 't peerd achter zien boas aan noar hoes: kop noar grond en 'n willoos zwaaiende staart. En den eerst beleefde Koaïn deur muidighaid van zien spieren, rust ien zien gemoud.

Moar Oabel hantaierde hai as 'n boal mit vodden; dat altied goudmoudige en duldzoame, dat taargde hom. Hai greep hom aan mit zien staarke voesten en slingerde hom weer van hom oaf noar 'n houk van schuurdeel, woar Oabel beseffeloos liggen bleef.

En deur de hooge gangen van 't Kouheerd klonk Moeke heur stem: „ain keer zel 't joe vergoan as

Koaïn en Oabel ien biebel, denk aan mien woorden, dei 'k joe nou zeg."

En joaren kwammen en joaren gingen en Moeke's stem klonk nait meer woarschouwend deur 't hoes. Moar haar heur stem wel ooit veur Koaïn duudlijker klonken?

Doagen wazzen stil en ainzoam op 't Kouheerd. Wied lag 't laand om ploats tou en allinnig bie Westewiend wazzen kloksloagen van ol toren te heuren.

Ien keuken en 't achterèn dee 'n doov' ol maid 't hoeswaark; Oabel zurgde veur koien en schoapen en Koaïn bebouwde 't laand.

Ien die wereld van roemte en stilte leefde elk zien aigen ainzoam bestoan.

Noa 't oavendeten zette Oabel zien stoul tegen schot aan en veur dat e ien kooi kroop, zat e op meelkist te lusteren noar 't nunen van zien vei en 't rammelen van heur ketten.

Ien keuken, boven heur stoof zat hoeshollerske te stoppen, lippen stief op 'n kander, as ain, dei nait wend is meer te zeggen as neudig is. Deur waarmte en deur stilte, kreeg sloap heur te pakken: voest ien hak van hoos en stopnaal ien aaner haand begon ze te nikkoppen, kop kwam aal leger, onnerlip vil open en 't nait meer bedwongen gezicht, lait aal 't ol wicht heur zörgen zain.

En Koaïn kon 't ien dei benauwde roemte nait harren; hai laip noar boeten woar e allinnig steerns

en nachtwiend om hom tou haar. Moar ook doar achtervolgden hom woorden van zien Moeke. Wazzen ze nait allinnig as 'n woarschouwen oetsproken, moar haar 't ol mensch ook 'n veurgevuil had, van wat Koaïn en Oabel te wachten ston?

Dou Moeke leefde, was Koaïn gerust, dat hom niks gebeuren kon; zai haar altied achter hom stoan en hom beschaarmd tegen hom zulf. En hai kon Oabel trappen en sloagen . . . ., Moeke was der altied, dei hom op tied remde en hom tot bedoaren brocht.

En wel mos hom nou tot bedoaren brengen en hom terecht zetten, as e as 'n wilde te keer ging? Oabel vast! Moar dei kroop veur hom bezied, dus hom moar nau aankieken. Was zeker benauwd, dat Koaïn hom aangriepen zol en hom smoren mit zien staarke hannen. Ja . . . . dat was 't. Oabel zag hom aan veur moordenoar; hai verweet hom zien doad aal, veur e hom begoan haar. Dei lafbek! Nou . . . . hai zol 't hom den ais leeren, dat 't leven van Oabel allinnig van Koaïn oafhangt.

Koaïn lag op bèr te woulen. Ja . . . . zeker, Oabel taargde hom der mit, dat hai 'n toukomstig bruier-moordenoar was, moar as 't ooit gebeurde den was 't Oabel zien schuld . . . . as 't zoo wied kwam, dat e Oabel doodsloug . . . . !

Koaïn zat recht ien 't èn . . . . zoo wied wazzen zien gedachten nog nooit goan. Oabel dood en zien waark, dat Oabel dood was.

En dei gedachte hil hom vaast, nacht en dag. En

der beston niks meer veur hom as dat aine. Moeke haar 't zegd: ain keer ligt dien bruier dood veur dien vouten.

't Wachten is nog moar op 't oogenblik.

En ais ien tweidonker laipen ze tegen kander aan ien peerstaaldeur. Ain seconde joug schrik heur deur leden: dou greep Koaïn Oabel aan en schudde hom hèn en weer; „ik zel die leeren wel van ons baiden Koaïn is en wel Oabel!" En dou kwam 'n stem oet Oabel, zooas Koaïn nog nooit heurd haar, doodsangst was 't ien uuterste verweer: „Nee .... Koaïn!" Koaïn lait hom lös; hai trilde en vuilde dat zien aarms slap noar beneden villen; 't bloud wirrelde ien zien kop om. Dus 't was zoo: Oabel wis, net as hai, wat heur baiden te wachten ston.

En ien laange sloaplooze nachten gruide 't besef, dat der gain ontwieken aan was.

Koaïn wer old.

Berend Kopstubber zag hom achter schovveltuug loopen, dou e ais oetrustte ien onnerwaal. Dei staarke Koaïn was moager worren. Jongens hemmen 'n bult aan 't ol mensch verloren, docht Berend. Hai zag, hou Koaïn omhil op wenakker en zien kaant op kwam. Moar hai schrok dou e zien gezicht zag: hai zag 't lieden van Koaïn!

Berend Kopstubber ging stoan en klopte 't gras van jès oaf en laip langzoam noar 't loug.

„Dat lopt nait goud doar," zee e ien hom zulm,

„dat lopt doar nait goud. Wat is der toch gebeurd mit Koaïn, dat kerel zoo verannerd is."

Van dei tied oaf aan, laip Berend voak kaant van Kouheerd oet.

En Koaïn wer langzoamerhand iensponnen ien zien moordgedachten as 'n mug ien 'n spinweb. Hai wis nait meer of e Oabel hoatte, hai wis allinnig, dat e hom doodsloagen mos en dat e den vrij wezen zol, vrij van dei marteling van gedachten.

En haar ien dei tied ol Gittje nait weer 'n veurloop zain? Op zulfde stee, woar ze verleden keer braand zain haar. Ze zag twei kerels ien 't schemerdonker. Ain smeet aaner op grond, moar ien ploats dat der dou nog ain ston, stonnen der drei kerels en achter heur was 'n lichte lucht, zoo as 's mörns tegen tied dat zun op komt.

Ol Gittje schudde mit kop. Nee .... doar was wat bie, wat ze nait begreep. Dat 't om moord en doodslag ging, dat was oarig wis, moar dei drei kerels, woar kwammen dei vandoan en wat haar dei lichte lucht der mit te moaken. Doar was wat bie. Nou .... tied zol 't leeren.

't Was op 'n kolle oavend ien Junimoand, dat Koaïn Oabel deel sloug. Mit 'n doffe slag vil e mit zien kop tegen 'n poal aan en zunder 'n enkel geluud te geven, bleef e liggen; 't slappe pokkel bewoog nait meer.

En Koaïn keek noar Oabel en hai zag veur 't eerst 't weerlooze van zien bruier. Nou was e vrij, nou e zien doad verricht haar, vrij van Oabel en vrij van die wroutende gedachten, moar meer as ooit was e bonden aan Koaïn.

En dat machtelooze lichoam, dat doar zoo armzoalig veur hom lag en dat e nait aankommen dus . . . hai mos der moar aal noar kieken; dat was 't dus, wat hom zien haile leven ien ooren klonken haar: ain keer ligt dien bruier dood veur dien vouten.

En 't is of Koaïn's bloud nait verder stroomen wil, of ook bie hom alles aan 't verstieven is. Tong ligt hom zwoar ien mond en zien oogen worren strak en dreug van 't kieken noar ain punt. En der kommen woorden, woar kommen ze vandoan, woar hemmen ze heur oorsprong, moar Koaïn vuilt dat e ze zegt: „ik wol 't nait, moar ik mos 't doun."

En den nemen zien hazzens en zien gemoud dei woorden over: „ik wol 't nait, moar ik mos."

En Koaïn zien gedachten waarken nait langer, 't oafgriezen van zien doad dringt nou tot hom deur, dringt aan aale kanten op hom aan. Hai wil schraiwen, moar der komt niks as 'n dun gierend geluud oet zien keel.

Mit gespannenhaid van hail zien wezen nemt e gedoante van Oabel ien hom op en hai zigt zien bruier ien zien stille kracht, nou e doar veur altied versloagen ligt. Ain oogenblik golft 'n gevuil deur hom hèn: Oabel's leven is ien mie en ik leef ien Oabel,

der is aarns wied vot gain schaiding meer. Moar veur dei gedachte ien hom tot helderhaid komt, beukt 't ien zien kop: moordenoar.

Op voart van Kouheerd heurde Berend Kopstubber dei oavend 'n geluud, dat e nait kende. Was 't janken van 'n hond, 't schraiwen van 'n kiend? Hai laip 't haim op en doar aan kaant van schuur von e Koaïn en Oabel. Koaïn lag veurover ien 't gras en jammerde dreuge, jankende geluden en stil en wit lag noast hom, Oabel.

Berend pakte Oabel aan . . . . nee, dood was e nait, vast allinnig bezwiemd. Op zien aarms brocht e hom ien hoes.

Ien keuken zat hoeshollerske boven heur stoof en slaip. Ze dreumde vast van betere tieden, want ze lachte ien heur sloap. Ze schrok ien 't èn dou ze Berend mit Oabel aankommen heurde en ze begon te roupen en te gebeeren.

„Hol doe die teminnend bedoard en breng 'n spoulkop mit woater ien sloapkoamer," raip Berend heur tou.

En 't duurde nait laank of Oabel sloug oogen open en vuilde noar zien kop.

„Biz tegen 'n poal aanvallen, jong, en nou dut dien kop nog wat zeer, moar sloap moar eerst 'n zetje."

En Koaïn lag nog altied ien 't gras en vernam nait wat der om hom tou gebeurde. Berend schudde hom hèn en weer.

„Kom, jong, Oabel trekt aal weer bie, 't vaalt nog wat tou."

Moar Koaïn keek verwilderd om hom tou en schraiwde: „Ik heb Oabel dood sloagen, ik heb mien bruier vermoord!"

En ook dei staarke Koaïn brocht Berend op zien aarms ien hoes.

Ien duustere sloapkoamer ligt Koaïn. Is 't dag of is 't nacht? 'n Streepke licht vaalt deur spleet van blindens. Koaïn dut oogen open; zwoar en muid is 't ien zien kop. Hai wil hom oprichten, moar hai ken nait, 't is net of zien aarms vastbonnen bennen.

Der boegt ain over hom hèn, 'n donkere kerel ien 't schemerige duuster. Koaïn trekt oogen wied open: „Oabel," schraiwt e en dan vaalt e weer beseffeloos ien 't kussen deel.

't Eerste wat Koaïn den weer vernimt, is 'n zachte haand, dei hom over kop strikt. Nog is 't schemerig ien koamer, moar Koaïn zigt Berend Kopstubber bie 't bèr zitten. Berend trekt loakens t'recht en legt Koaïn zien haand veurzichtig onner dekens. Koaïn dut oogen weer dicht, 't is goud zooas 't nou om hom tou is. Hai vaalt ien sloap, 'n rustige weldounde sloap.

En den op 'n dag zegt Berend: „Oabel kwam gauw weer bie. Hai leeft, Koaïn! Wees moar gerust, jong."

Achter zien dichte oogen wil Koaïn dat verwaarken:

Oabel is nait dood, hai leeft. Moar gedachten verzwienen weer en hai vaalt weer weg ien 'n lichte dreum.

En loater zegt Berend weer: „Wees moar rustig, heur jong, Oabel is zond en arbaidt wat e ken en hai is zoo blied, dat doe ook gauw weer beter worze."

Der komt 'n lichte kleur op Koaïns gezicht en onner oogleden weg, stroomen eerste troanen over zien wangen.

Nou Koaïn beter wordt, waarken zien hazzens nait langer as sproaën ien 'n kaarseboom; aine gedachte glidt nou rustig ien aaner over. En Koaïn mout veul prakkezaieren; hai wil aan tied weerom denken, dou e nog de olle Koaïn was. Moar dat beeld ontglidt hom aal meer, 't is of 't aal daiper wegzinkt ien daipe nacht van vergetelhaid.

En toch mout Koaïn nog ain keer alles deurlieden, want den eerst duurt e hom overgeven aan dat neie gevuil, dat nou sums deur hom hèn stroomen wil.

Misschain ken Berend Kopstubber hom helpen?

En Berend spoart Koaïn gain enkele wraidighaid, dei e aan zien bruier bedreven het. Hai zigt Koaïns vertrokken gezicht, moar Berend wait, dat nou dommee weg open ligt veur 'n gang noar 't neie leven.

„Dou ik kiend was, Koaïn, zee ik op 'n mörn tegen mien ol mouer: Moeke, woar is dei blom vannacht vandoan kommen. Dou zee 't ol mensch: misschain dat 't leven die dat nog ais leert, kiend,

beter as dien Moeke die 't zeggen ken. En zoo is 't oetkommen, Koaïn, want zooas ik ien ains dat bluien zag, zunder dat ik besef haar van 't gruien dat der aan veuroaf goan was en 't riepen en vrucht zetten dat der op volgen mos, zoo zags doe op dei oavend ien Junimoand het weerlooze van Oabel. En toch, van dood van dien Moeke oaf aan, Koaïn, leefde ien die, wat doe dou zagse. Dien leven begon mit heur zwiegen en dat leven gruide, onvermiedelijk, noar dat aine oogenblik. Moar zooas 'n blom 'n ontwikkeling èn 'n keerpunt is ien plantengrui, zoo was dat oogenblik dat ien dien leven, dou doe Oabel veur die liggen zagse. En dei Koaïn, dei docht dat e Oabel doodsloagen mos, dei is dood, moar Koaïn dei 't nait wol, dei leeft. Leste en staarkste tegenstand is overwonnen: doe zulf.

En nou stait wereld veur die open en kens doe die van oet dien woare bestoan onbelemmerd richten noar 't leven."

En 'n voag-gekend gevuil van rust deurstroomt Koaïn: der is aarns 'n stee, woar 't enkel goud is, woar alles vandoan komt en weer hènglidt en woar 't leven van Koaïn aan 't leven van Oabel onschaidboar verbonden is.

Deur 't roam waait zummerwiend en brengt herinnering aan riep koren en ien de hooge gangen zingt 'n jonge vrouwenstem, 'n stem dei wel hoog en blied oetklinken wol, moar onnerdrukt wordt en verglidt ien zachte klanken.

En Berend Kopstubber lustert: zel die stem, as e ooit ien vol geluk hom oetzingen mag ,zoo waarm klinken, as e nou dut ien dizze bedwongenhaid?

Nog wendt Koaïn hom oaf van 't leven.

En der komt 'n dag ien Septembermoand, dat 't is of wereld ain oogenblik stilstait op zien rustelooze gang deur aiwighaid.

Langzoam gruit oet dook en nevels dag omhoog; der is 't aintonig kloagen van dörschmachine's; der is 'n reuk ien lucht van eerappelloof en omwaarkte grond.

't Is of noatuur zulf lustert en wacht op 't wonder.

Ook Berend Kopstubber en Koaïn lusteren.

Den vaalt op die blad-stille noamiddag 'n riepe appel van boom. Eefkes zuit 'n tak, eefkes 'n blad dei trilt, 'n zachte val en 't wonder is gebeurd.

Koaïn holdt dei geeve waarme vrucht ien zien haand. Woar tak hom lösloaten het, is 't steeltje licht-gruin en rauw.

„Wat mos der nait gebeuren, veur ook dit oogenblik kommen kon," denkt Koaïn.

Den langt e appel over aan Berend Kopstubber: „Berend, 't leven," flustert e.

'n Jonge vrouw brengt kovvie en legt even heur haand op Koaïn zien scholder, den gait ze ien hoes.

En Berend zigt 'n glans op Koaïn zien gezicht, dei e nog nait eerder zag.

En is 't nait net, of der keerskes aanstoken worren ien oogen van Berend Kopstubber?

Oabel komt van 't laand en schikt mit aan. „Mörn kens ook op mie reken', Oabel," zegt Koaïn, „leste korenschoven .... mag ik ze ien hoes voaren?"

'n Lichte dook trekt over 't laand. En drei manluu loopen deur 't appelhof; achter heur, ien 't Westen, 't beschaarmende licht, as 'n belofte veur 'n gouie toukomst.

Op 't Vinkenust.

't Gait mit 't leven van 'n boerin as mit tieden van 't joar, hou wieder ie hèn kommen, hou drokker dat 't wordt, totdat wintertied der heer is, veur ie der om denken.

Vrouw Veen is ien midzummertied van heur leven en net as kastanjeblui verwaaid en verstoven is en der nou vruchten te bloaren oetkieken, zoo bennen ook dreumen van heur eerste trouwtied verzwonnen deur 't bedrievige bestoan van 't boerenleven.

't Was kort noa heur trouwen op 'n Zundag-noamiddag.

Ze wazzen bie 't laand langs west en hai haar heur zien gewazzen zain loaten.

„En nou moz' mien vruchten ook nog bekieken en der flink van snaaren!" En eerappels en boontjes en planten stònnen best, 't kòn snaaren lieden.

„En nou komt 't mooiste nog," en ze nam hom mit noar heur blomtoenje. Doar gruide en bluide van alles deur 'n kander: vergeet-menietjes en viooltjes, wipstattjes en goldjebloumen en bengeltjes. Ook 'n kooltje-vuur stak zien kop aal nuver op.

„Hier, dei is veur die, omdat 't Zundag is en doe der zoo haard van snaarze!" Zai stak hom, dei over heeg hèn noar zien vei keek, 'n viooltje tou.

Loater von ze 't blomke op toavel liggen. Bloadjes wazzen aal wat slap: net 'n oldsch gezichtje, woar 'n hail leven van zörgen over hèn goan is. En zai, ze ston der nog veur, was 't net begonnen. Wat der kommen zol ien aal dei laange joaren, dei veur heur laggen? Was ze der baang veur? Nee, moar aal dat onbekende, dat nog kommen mos, dat nait te overzain was en woar gain mensch wat van wait! En zoo legde ze 't viooltje ien biebel.

Dou ging ze aan heur oavendwaark.

Der is gain drokker moand veur 'n vrouw as Augustusmoand. Dat is mennen en dörschen ien 't achterèn en boonen draaien en kovvie moaken ien 't veurèn.

Lopt 't weer tegen, den bennen manlu maalkopt en verdraitig, net of 't nooit eerder regend het en of 't nooit weer ophollen zel: 't duurt nog wel vattien doagen, veur 't weer dreug is. Moar nau waait wiend wat deur en lopt e wat noar boeten of 't is: as 't zoo deur weert, ken' wie mörn weer mennen.

'n Boerenvrouw wordt van aal dei proat den ook nait aans meer. Ze let 't aal over heur hènglieden, as ze heur moar vertellen, houveul kovviedrinkers der bennen en ze nait vief minuten veur drei der aankommen mit te zeggen, dat der zeuven meer bennen as ze eerst dochten, dat ze 't laifst ien drei kedeltjes hemmen en of ze 't vot mit kriegen kennen 't Ainige wat ie doun kennen, is overaal „joa" op zeggen en sprikken op 't vuur gooien. En veur jong ien 't achterhoes der op verdocht is, het e 'n körfke mit spoulkommen ien ain haand en 'n kovviekedel ien aaner en lopt e achter Vrouw aan, over achterdeel noar 't haim tou.

Nee, zoo wat aan maiden overloaten, dat ken nait; loat dei moar wat boonen draaien, ien 't achterèn mout 't votgoan!

Zoo redenaiert en dut vrouw Veen van 't Vinkenust.

As 't oavend is, lopt Vrouw schuren rond: noakieken of der niks omzwiendt en of grondels op deuren bennen.

Altied is der wat: den het maid spoulkommen nait aalmoal ophoald, den is der 'n deur vergeten, en doar stait allerdeegs neie haark ien 'n leege goul. Zoo roak ie 't reeuw kwiet, want as manluu 't ain keer ien 't achterèn hemmen!

En den is 't waark doan veur vandoag en ken Vrouw Veen rustig toen ienloopen.

Der zwaarven dunnerkoppen onner aan lucht en 't rommelt ver vot. 't Mout zoo neudig dreug blieven: der is nog zooveul woar neud op is. Ze biendt 'n boonraank wat op. Wat riept 't haard, mörn mout ze der weer bie laangs. En ook eerste stamboonen kennen aal optrokken worren. Mous is niks; aalmoal roep. 't Blomtoenje is klainer worren, zoo gait 't as hoeshollen grooter wordt! Toch bluit der nog van alles: doezendschoonen bennen nou op 't mooiste. Zit doar nait 'n slak boven ien doahlioa? 't Is 'n verdrait mit aal dat ontuug! Mit 'n stokje wipt ze 't daier te bloum oet. Dood moaken ken ze 't nait: schepsel ken toch ook nait helpen dat e 't leven kregen het? 'n Muntendammer van 't haim oafjoagen, dat kèn boerin van 't Vinkenust, as 't zoo ais te pas komt, moar 'n daier dood moaken, dat nooit van zien leven!

Ze kuiert 't toenpad oaf en weer op hoes aan. Wat 'n geschrip overdag en wat 'n stilte nou. Moar zol ie stilte wel zoo vernemen, as 't overdag nait zoo'n drokte was? En Berend Kopstubber den, dei nooit wat aans as stilte om hom vernimt, dei boeten aal 't gewirrel van 't leven stait.

Berend Kopstubber het 't doagelksch waark nait neudig, om te kommen tot 'n overgoave aan hom zulf. Zai zol 't nait kennen, midden overdag hier rond diedel-om-dattjen, doar het ze gain noatuur veur. En toch, noa 'n drokke dag is 't zoo goud hier allain te wezen.

Hou staark rokt alles nou ien dizze veurnacht.

'n Groote brommer ken zien hoes nait weer vienden: „ja, stumper, ik ken die ook nait helpen."

Vuil ie wel ooit vergankelijkheid èn 't bestoan van 't leven, zóó, as op 'n zummeroavend! 't Volle levensbesef, 't aiwige, dat ie allinnig vúilen kennen, onnergoan!

Is 't wonder, dat Berend Kopstubber worren is, zooas e is: ain dei vree het mit alles en dei alles zigt van oet zien oorsprong, woar alles ontstait: goud en kwoad, dood en leven?

En ain keer lopt hier 'n aaner Vrouw. En 't zel weer zummer wezen, oogsttied en drokte en ook dit oogenblik van stilte zel kommen.

En zel dei Vrouw den ook 't aiwige ien heur zulf beleven en ien alles wat veurbie gait?

Om 't hoes tou lopt Veen. Hai kikt ien lucht om: 't weer zel wel goan vannacht.

„Kom jong," zegt zien vrouw, „wie goan ook moar, 't is mörn vroo dag."

Nei-boer.

Op Juffer Cathrienoa heur ploats woont nei-boer.

Juffer Cathrienoa het ploats goud verhuurd; nei-boer zit der bezwoarlijk: nait gelukkig west ien 't bouwen en staarfte onner 't vei.

Nei-boer is jonk en staark en gezond en Juffer

Cathrienoa zegt: „Moeke zee altied as ie jonk en gezond en staark bennen, den heb ie 't aaner op koop tou."

Nee, Juffer Cathrienoa zet huur nait noar beneden. Der oafgoan dut nei-boer nait, want hai zit der veur zes joar aan en der bennen nog moar vaier van om; en 'n haalf joar huur geven, doar het e 't ook oarig wis nait aan tou.

Stil knoaien loaten.

„Oppassen dat ie joen paart kriegen," zee Moeke altied, „niks aan steuren, aan dat gejeuzel."

Gejeuzel, wel jeuzelt?

Nei-boer nait. Nei-boer het altied zien huur op tied betoald en prat nait over verminderen van huur: 't is veur zes joar huurd en doar mit oet.

Hai het tegenslag had. Te groot noar dat hai velen kon, moar 'n poar gouie joaren en hai het kop weer deur 't helster.

Moar Juffer Cathrienoa zigt ien heur verbeelden nei-boer aal bie heur kommen; pet ien haand van zulf en schöchteren bie deur.

Hai, die aans zoo vrij mit zien blauwe oogen wereld ienkikt, net of e op 'n aigen stee woont, komt nou, om heur asjeblieft te vroagen of 't betoalen nait oetsteld worren ken en of huur nait wat leeger ken.

Juffer Cathrienoa wrift, bie dizze gedachten heur witte hannen over 'n kander, moar hou dat ze ook wrift, kleur blift geliek.

Moar nei-boer komt nait.

't Gait hom vast nog te goud. Moar wacht moar, tied is nog nait om. Het e van 't veurjoar nait 'n mêer verloren, zien allerbeste peerd wer der zegd. En rötkreupel onner schoapen en mit kaalver is 't hom ook nait mitloopen.

En wat zol e verleden joar moakt hemmen: 't vlas gol zuver niks en wat was 't haile gemoak: veuls te dreug weer ien 't veurjoar, 't wol nait aan loop kommen.

En woar dut 't kirreltje 't van!

Hemmen zien ollers geld, hemmen heur ollers geld? of bennen dei aal dood; nou, dat mouten ze zulf waiten, dat gait Juffer aalmoal niks aan, zoo laank börgen nog wat hemmen.

't Lopt mis, want 't mout ja mis loopen.

En as e den komt te vroagen, den zel Juffer Cathrienoa hail genoadig wezen en zeggen, dat ze der nog ais riekelijk over noadenken zel en dat e nog moar ais weer aankommen mout. En den zel hai hail genoadig te deur oet goan en Juffer Cathrienoa bedanken.

Ja, zoo zel 't goan. Was 't moar aal zoo wied, moar zoo goud as rechtveerdige Mattheoa zwiegen ken, zoo goud ken Juffer Cathrienoa wachten!

Aal is ze ook old en aal het ze 't ook ien kop en ien rug en ien bainen.

Altied moar ien kop en ien rug en ien bainen. Moar verder, van harten gezond. Dat zol nei-boer wel willen, dat ze dood ging en hai der op 'n schiere

menaier oetnaaien kon, mit wat jammeren en jeuzelen tegen aarfgenoamen.

Nee, dat lapt ze hom nait! Ze het staarke ienholten. Zukkend kennen wel honderd jaor worden. As nei-boer aal mit neus aan grond lopt, den lopt Juffer Cathrienoa nog staailrecht-op deur 't hoes hèn. Niks mit te doun!

Juffer Cathrienoa het Berend Kopstubber der aal over aan proat hemmen wild. Moar Berend Kopstubber zee bretoal-weg, dat hom dat nait aanging: hai lopt mit bounders bie pad en nait mit proatjes. Zoo'n kerel toch! Hai moch toch wel ais bedenken wel e veur hom haar. Net of der gain bounders ien wereld te kriegen bennen as allinnig bie hom!

Berend Kopstubber is mit nei-boer bie 't laand laangs west en Berend kon verige stappen van dei jong-kerel hoast nait meer biehollen. Nou stoan ze bie wring oet te poesten. Vruchten stoan best, hail wat beter, as verleden joar.

Moar 't slimste komt nog aan: hou zel't der verder op weeren? En nei-boer vertelt Berend, dat 't der van 't joar veur hom op aankommen zel.

„Wie hadden 'n beetje centen en wie konnen oetreken', as 't nait aal te slim tegenlaip, dat wie 't doun konnen dizze zes joar. Moar 't is ons meer tegenloopen as wie docht hadden, meer as woar ie gemiddeld op reken' kennen. 't Is net of der gain zegen rust op dit stee, of der 'n macht is dei ons

tegenwaarkt en dei ons bezuikt, dèn ien staarfte onner 't vei, dèn ien misgewazzen. Want kiek ik noar mien noabers, 't laand is geliek: woarom treft mie den aal dat ongemak!"

Berend kikt veur hom oet over 't waaiende gaarstelaand.

„Wat doe doar zegse, jong, dat komt oet. Doe kenze Juffer Cathrienoa, moar heur ol-lu hezze nait kend, dat was veur dien tied. Kiek, dizze stee, was zoo wat ainigste ploats woar Johannes en Thomas nait geern hèn gingen, en, woar dei wegbleven, doar deugde 't nait. 't Was 'n hoes woar ie hebzucht en onvree bie 'n kander hadden. 'k Wait wel, 't is joe boeren aalmoal der om begonnen om veuroet te kommen en om loater genog te hemmen veur kiender dei aan gaang mouten, moar der is onnerschaid.

Hier was 't net of bliedschop en geluk geld kòsten en of ie mit ontevredenhaid en narrighaid geld verdàinen konnen. En 'n hoes woar nooit van harten lacht wordt, doar vaalt ook nooit 'n troan, doar is 't dood. Aale leven is doar verbannen.

En ien zoo'n hoeshollen is Juffer Cathrienoa groot worren, van zukke menschen is zai 't kiend.

Duvel regaierde hier. En dou kwamstoe mit dien jonge vrouw en wol 't geluk hier hèn brengen. 't Spul van duvel zol oet wezen, en doar is e nou narrig om, dat e die nait aan ken en doar mou'ze nou veur bouten.

Moar doe blifse boas, denk der om."

„Dou moar ais wat mit 'n leege puut! 't Mout mie slim mitloopen as 'k ien November haalve huur opbrengen ken; van zulf, vot oafdörschen."

„As nood aan man komt, woarschouw mie den, jong, en 't komt ien order."

„Schul' is schul', Berend!"

As Berend noar hoes lopt, klinkt 't ien hom noa: „schul' is schul'." Maint Koaïn ook nait dat e schul' bie hom het?

Lenoa.

Hou voak het 'n jonge boer mit zien vrouw laangs 't koren loopen?

Houveul veur Oabel en Lenoa, houveul nog noa heur?

Wat der ook veranneren mag ien 't boerenbedrief, zel 't geluk om 't gruien van 't gewas der nait altied blieven?

Moar laip der wel ooit 'n jong poar mit zukke daipzinnige gezichten 't woagenpad oaf?

Lenoa let vingers deur oaren sliesteren en ze drukt Oabel zien aarm stiever tegen heur aan:

„'n Wonder was 't jong, dat Berend der aan kwam."

„Dat mos zoo wezen. Zoo laank as wie leven, stoan wie bie Berend ien schul'."

„En nou zel ik die vertellen, hou 't mie vergoan is."

„Der is 'n tied west, dat ik mit mie zulf gain road wis. Ik was nog hail jong, zeuventien joar.

't Was net, of ik onner 'n druk leefde, ien 'n dreum. Ik dee 't hoeswaark as ien sloap. 't Was of der wat ien mie verbroken worren mos en dat den alles goud kommen zol. Ik kon der nait mit Moeke over proaten; wat zol 'k ook zeggen! En 'k heurde Moeke aal: „jonge-wichter-schroalen; gait mit tied wel over." Dou docht ik: der bennen zooveul dei 't ien 't geloof vonnen hemmen, doar zel ik 't meschain ook vienden. Moar ik kwam der niks wieder mit: zönde en genoade was niks om mie te helpen.

't Was of langzoamerhand wereld om mie tou aal wieder van mie week, of ik alles deur 'n nevel zag, of ik alles van verren heurde. En 't was of ik zunner wil, hèndreven wer noar ain punt, noar 'n doad, noar dood.

Ik wis, dat dat gebeuren mos en ik haar gain macht meer om der tegen ien te goan. Zoo as doe die willoos overgafse aan 't besef, dat Koaïn die doodsloagen mos, zoo leefde ik ien gedachten, dat ain keer dei drang boas over mie worren zol.

Ik duurde nait meer op zolder, ik dus hoast gain woater meer te gracht oethoalen, ik was bang veur regenbak, bang veur petroleumklip.

En dou gebeurde 't op 'n oavend, dat Moeke en ik allinnig thoes wazzen. 't Was zacht veurjoars-weer ien 't leste van April. Moeke zat te stoppen bie toavel onner lamp.

Op dei oavend vuilde ik, dat 'k aale macht over mie zulf kwiet was en allinnig dei aine drang mie

bestuurde. En ik wer dreven . . . ., ik haar gain gedachten meer. Ik ston op onnerste tree van woaterkret. 't Zwaarde woater glinsterde onner mie, en dou, op dat oogenblik heurde ik 't roupen van 'n katoel ien appelhof.

Oabel, ik hèurde dat e raip, ik schrok deur dei roup!

Zooàs 'n sloapwandeloar wakker wordt as ie zien noam zeggen, zoo wer ik ook wakker, net as oet 'n daipe sloap. Ik keek om mie tou, en ik laip trap weer op. Hou laank was 't leden, dat 'k hom deel kommen was?

En ás ik ainmoal dit alles vergeten ken, Oabel, den dit aine nait: hou ik mie vaasthil aan muur en mit haand laangs dei roege stainen streek, en ik dou wis: ik leef."

Ze leunen baiden over wring van 't gruinlaand: Oabel en Lenoa. Tusschen zien staarke, braide hannen legt Oabel zaacht dei van zien vrouw.

„Lenoa, 't wonder dat ie leven, te beseffen dat ie leven, en doardeur aale dingen ien joe opnemen en joe ook altied weer verlaizen ien aale dingen, wel beseft dat beter as dei dicht bie dood stoan het, en zol dat ook nait 't levensgehaim van Berend Kopstubber wezen?"

't Is aal duuster as ze op 't haim kommen.

Lenoa geft antwoord op Oabel zien vroag.

„Gain Koaïn en gain Oabel zel e haiten, moar Berend zel e deupt worren."

III

't Regent ien Augustusmoand.

Oet 'n klamme nacht wordt dag geboren: 'n roode streep, dei weer verfletst en vergriest mit 't gruien van 't licht.

As 'n zaike, dei ain oogenblik zien oogen opslagt, den weer votglidt ien zien aigen wereld van muide dreumen.

En oet dei grieze lucht drupt 'n regen: 'n lauwe regen, taargend en zunner ophollen.

't Is of haile wereld vergoan zel ien dizze deurdringende natten. Is der wat nait ien order ien algemaine gang van zoaken en drift alles nou moar willoos vot noar 't èn van aale dingen? Zel wereld zuitjesaan onnergoan zunner verweer?

En woar blift wiend, dei aans alles veur hom oetjagt, roemte ien, en dei weer leven geft aan aal 't schienboar doode? Of is hai aal opnomen ien aiwige stilstand en verstieven?

't Rait ien sloot zuit hèn en weer en nikkopt deur zwoarte van 't vaalende woater.

Oet grond kommen dampen op: rötterige dampen en alles wat doar oet 't leven krigt. 't Is of 't oardriek hom oetleeft ien aal dat krioulende en kroepende ongedaierte, dat onner en boven grond zien kort bestoan oetviert.

En as 'n begelaiden van dizze onnergang, 't aintonige stroomen van 't woater ien regenbak: ain bedruifde onnertoon mit doarom-tou lichte en donkere klanken, altied deur.

Ien schuurdeur stait nei-boer; allain.

Hou laank het e der stoan? Hai is 't besef over tied kwiet, want hai beleeft op dizze dag ien Augustus zien aigen onnergang. Hai wait, dat der veur hom niks meer te hopen is; allinnig 'n dreuge oogsttied haar hom helpen kend en nou stait zien koren as mis op 't laand.

Ja, Juffer Cathrienoa ken heur hannen over 'n kander wrieven: tied is der heer.

Nei-boer lopt schuur ien. Doar zit zien vlas: 'n grauwe, korde harrel.

Hai trekt 'n boske aartstroo te 't goul oet: aalmoal aanvreten goud. Leege poul gooit e op deel, wat ken 't hom nog aalmoal schelen: alles is nou toch veurbie. 'n Aaner mout moar zain hou e hier boerken ken!

Hai leunt weer mit scholder tegen deurpost aan en woar e nait aan denken wil, moar aal aan denken mout, komt weer boven: hou mot dat nou dommee, mit schul' van ploats oaf? Al wordt 't bie Juffer Cathrienoa ook liek moakt deur börgen: schul' blift schul'. 't Ainige is dat e arbaider wordt bie zien zwoager. Ja, jong, doe hezze te hoog mikt, boer wolde worren en 't lopt op arbaider oet!

En den stroomt 't bloud hom noar kop, dat 't ien

zien hazzens klopt: zien vrouw, zien baide lutje jongens!

En hai dei hom aal overgeven haar aan onvermiedelijke loop van dingen, vuilt weer dei opstand ien hom boven kommen: dat hai mit zien kracht en zien waark boudel nait dwingen ken.

Den toch noar Juffer goan en vroagen of 't nait aans ken, veur dizze aine keer? Hom boegen veur dat mieterige wief mit heur verblaaide oogen? En 't blift ja nog oafwachten of 't aaner joar beter worren zel.

'n Kat dei op kikkerjacht west het, lopt over misbat. Haalf-weg blift e zitten en slikt hom 't woater van hoaren oaf. Een'kukens kroepen bie waal omhoog en waggelen over 't haim. Nei-boer zigt 't aalmoal, moar 't gait aan zien gedachten veurbie.

Weer lopt e schuur ien; hai zol wel wat aangriepen willen, haile boudel mit biel kort en klain sloagen om vrij te kommen van dei benauwde gedachten.

Ien 'n leege goul stait 'n zummerkaalfke. Mit ooren veuroet kikt e noar zien boas en belkt hom tou: 't is duuster ien 't goul veur 'n jonk daier. Zun het e nog nooit zain en zel e ook nait zain, veur dat e over 'n week of wat, zien ainigste rais, noar slachter, moakt.

Nei-boer verbeeldt hom, dat regen wat opholdt, of der wat wiend komt, moar eefkes der noa, nee, altied deur dei aigoale regen.

En langzoam-aan vluit opstandighaid weer vot

oet zien gemoud. Allinnig verdrait vuilt e, 'n zacht verdrait, dat zeer dut en dat ains is mit dizze grieze regen.

Het is hom weer as dou e 'n kiend was: 'n stuk speulgoud, woar e maal mit was en dat ien 't vuur van 't spul kepot ging.

„Biz' niks nut," zee Voar den en burg 't op ien kaast. En hou e den noar Moeke laip en kop wegdoekte ien heur schoot en e den schraiwde, schraiwde! En hou Moeke hom den over 't hoar streek, van nek noar boven en weerom en hai den weer rustig wer!

'n Stuk speulgoud, dat kepot en veurgoud opburgen is?

Op zien hoozen lopt e deur gaang noar veurkoamer.

Dit is wereld van zien vrouw, heur zörgen en heur waark. Hai komt hier nooit overdag. Zigt hai dizze dingen vandoag veur eerste moal? Wat rustig en vailig dat 't hier is! As e dit toch moar hollen kon!

Den vaalt e op 'n stoul deel en schraiwt.

Noast hom zit zien vrouw. Mit heur deur 't waark wraide haand, strikt ze hom over 't hoar: van nek noar boven en weerom, zien blonde hoar, stail as waaid ien Juni-moand.

„Kom jong, zoo mout 't toch nait. 't Is ons schuld ja nait, en, Job, wie hemmen kander toch nog: ik die, doe mie! En ons baide jonges, Job! Doe denkse, dat der naarns oetkomst is; moar dat mout der

wezen en dat is der. Het Berend Kopstubber nait zegd: „as 't misgait, kom den bie mie"? En as dei road wait, den heb ik gain zörg meer, jong. Kom, kiek mie nou weer aan en zeg doe nou ook, dazze weer moud hezze. Tou jong, ik ben ja bie die!"

Hai licht zien kop op; zai trekt hom noar heur tou en mit heur buusdouk wischt ze zien troanen vot.

En zai wait, dat veur heur baiden slimste oogenblik veurbie is.

En boeten: dei stille regen, dei wiendlooze, klamme wereld.

Loeken dicht.

En op lindebloaren van 't Vinkenust drupt regen en tikt op vensterbanken en tegen 't glaas.

Ien 'n stilte woar alles ien bevongen is, beleeft wereld hier ook zien oet-èn ien 'n grieze mistroostighaid.

Bie 't bèr van Vrouw van 't Vinkenust zitten baide zeuns, en troanen, waarme troanen rollen dei groode kerels over wangen.

Achter ien koamer zitten schoondochters. Ze drukken heur dreuge buusdouken ien oogen, moar der kommen gain troanen. En tusschen-tied gloepen ze noar 'n kander over toavel hèn: „wel zel 't hier nou te zeggen kriegen: ik of doe. Wel van ons baiden zel 't winnen." Moar op zulfde oogenblik krigt schienhailighaid heur weer te pakken en begunt weer 't dreuge gesnoef.

Jongens waiten nait, dat Moeke, nou ze toch nog leeft, al van heur vot is, dat ze opnomen is ien 'n wereld van gedachten en dreumen, woar 'n aaner nooit en ie zulf moar ien enkele oogenblikken tougang kriegen.

Ze zegt sums 'n woord, ze numt 'n noam. „Moeke is nait bie kennis," flustert ain.

Ja, Vrouw van 't Vinkenust, dei heur hannen haard en stief bennen van 't waark, het wereld lös loaten veur altied.

Der is gestommel ien gaang: doomie tikt aan deur en stait ien koamer. Der wordt 'n stoul veur hom hèn zet bie 't bèr. Even kikt e noar zaike, dei, mit oogen dicht, ligt, of ze slept. Den, zunner 'n woord te zeggen, wist e noar vensterbank en jongste zeun langt hom biebel tou. Nee, doomie let gain ain van zien volk aiwighaid iengoan, zunner 'n woord oet biebel. Hai slagt 't ol-bouk open en as 'n doode vlinder, warrelt 'n viooltje, 'n oldsch kiendergezichtje mit verdreugde rimpels en vollen, op vlouer deel. As kapiddel oet is, drukt doomie biebel dicht en flustert goui'dag.

Aan zien zwaarde hak bakt 't gele blomke.

En aal dei tied leeft Vrouw van 't Vinkenust ien heur aigen wereld. Moar wat vremde stem is dat, dat is Johannes nait. Woarom loaten ze heur nait stil lusteren noar Johannes zien stem. En woar is Johannes nou. Zat e z' evens nait op 'n kou-

bak en nou is e vot. Woarom goan ze hai'tied aalmoal van heur vandoan. 't Is ook zoo waarm ien toen, zoo benauwd. Doar is Johannes weer, nou het e blommen ien haand en bounders en schrobbers; dei Berend Kopstubber toch, lopt nou ook mit blommen. Moar 't is Veen ja, heur aigen man. Of kovvie kloar is? Hai vragt of kovvie kloar is! En 't loopen gait zoo stoer, ze ken hoast nait meer thoes kommen. En doar begunt Johannes weer te zingen, nee, nou nait zingen, Johannes, moar 't woater op 't vuur zetten, want kovvie mout toch kloar. En ze is zoo muid, ze wil heur verweeren, moar 't is zoo goud, stil noar Johannes zien stem te lusteren.

Wel wischt heur gezicht doar oaf; dat is Veen, och, dat dei nou mit zien aigen buusdouk heur gezicht oafdreugt, en 't rokt noar blommen, wat blommen bennen dat, dei zoo roeken.

Ze wil weer ien toen. „Moeke", numt Veen heur „Moeke"? Och, joa dat dut e wel ais voaker, moar toch nooit as der aaner volk is. Nee, ze wil nait ien hoes, ze wil nou lusteren noar Johannes. Wat is 't goud, stil noar Johannes te lusteren.

„Moeke wordt toch wat rustiger," flustert oldste zeun. Hai stait nog mit buusdouk ien haand over heur hèn bogen.

Ja, ook ien dreum is nou aale weerstand vot: allinnig nog 'n stem, die aal zachter klinkt, aal wieder vot.

As Berend Kopstubber tegen oavend 't Vinkenust veurbie lopt, bennen loeken dicht.

't Stille Uur.

Melken-Geertruud kikt Berend Kopstubber achternoa; ze schudt mit kop en zet voesten ien zied. Hou 't nou wordt mit Berend? Aans aaid overaal dwars tegen ien en nou .... zegt e op alles joa en oamen en kikt te kop oet net of e nait meer op wereld heurt. En dat doeknekte loopen en sleepen mit hakken, net of e ol dèlweg mittrekken wil! Ja zoo is 't: 't oller krigt hom te pakken. Wel krigt 't oller nait te pakken. Melken-Geertruud zucht van ain oetèn noar aaner en gait aan 't bokmelken.

As Berend Kopstubber 'n venneweegs vot is, kikt e nait achterom. Zel dizze grieze regen hom ook opnemen ien troostelooze rais noar onnergang?

Berend leunt tegen 'n wring aan en wischt hom 't gezicht oaf, alles om hom tou is lauw en slof.

Berend is muid, deurtrokken van 'n muidighaid, woar e hom aan overgeft. Hai dut oogen dicht, moar den springen en daansen der aalmoal glène stippen veur hom oet; den is 't nog beter ien dei regen op te kieken. Veur hom stoan hoaverhokken as misbuldjes ien 'n kander zakt, en verder vot ligt 't Vinkenust ien schoel van boomen.

Is dat 't ol Vinkenust nog? Stoan dei boomen der nait om tou, as 'n venienige muur tusschen hom en ploats?

Berend Kopstubber wait, dat Vrouw van 't Vinkenust op staarven ligt. Heur waark is doan veur altied

en alles wat mit zörg deur heur hannen goan is ien loop van joaren, stait nou te wachten, tot 'n neie Vrouw 't op mis gooit.

Dat heur leste uren goud en vreedzoam wezen maggen, denkt Berend, zoo goud as ook heur leven was. Hai wait, dat ze nooit tegen dit oogenblik aan zain het. Zee ze nait: „doun wat joe te doun stait, zoo laank as ie der bennen, veur 't aaner wordt wel zörgd. En zollen wie den gain vree mit dood hemmen, dei vast ien ons bestoan besloten ligt? Moar 't oafschaid, Berend, veur dei achter blift."

En van oet dat oafschaid, dat groote oafschaid leeft Berend Kopstubber leste doagen. En 't verdrait doarover, dat e vuilt as 'n pien ien borst, trekt hom deur leden en moakt bainen hom zwoar en stief. Oafschaid van 't Vinkenust, van stee, woar hai zien rais deur 't leven en deur wereld ain keer begon!

„Johannes en Thomas, hier stoa ik nou ien 't zulfde older as ie, dou ie mie mitnammen!" En Berend zien gedachten goan noar dei verre tied weerom, tot 't ook ien hom rustig wordt.

Mit kop op aarms ligt e over wring en zoo let e hom wegdrieven noar dat zummerlaand van zien jonge joaren.

Berend ligt weer onner boomen aan kaant van weg; deur bloaren hèn zigt e blauwe lucht en over hom hèn, klinkt stem van Johannes en hai lustert, moar wat dei woorden beduden, zinkt daip ien hom vot.

En 't is, of Johannes noast hom stait, zoo duudelijk heurt hai dei woorden nou: „ain keer zel tied kommen, dat doe vree hezze mit alles, mit leven en dood; en 't lieden is meer as 't kwoad, Berend, 't lieden is slimmer as 't kwoad!"

En 'n jongesstem mit board ien keel, gait der tegen ien: „hou ken dat nou, Johannes, dat dood joe noar 't zin is, ie willen toch nait geern staarven; en kwoad doun is 't allerminste wat der is, want den kom ie ien hel!"

En Johannes zwigt en om heur tou was stilte van zummermiddagstied.

En Berend denkt aan rechtveerdige Mattheoa. Menschen zeggen, ze het 'n kwoal, woar ze aan wegkwient. Berend wait, aan wat veur kwoal Mattheoa lidt; hai wait, dat ien baange, benauwde nachten, 'n verwrongen gezicht heur aankikt en 'n haand as 'n klauw, hom vastgript aan bèrsplankje. Mattheoa zit mit grille oogen, recht-op te kieken, tot dei haand hom lös let en den zakt ook zai achterover ien 't kussen.

Berend denkt aan 't gezicht van Koaïn, dou e hom op 't laand zag, dei veurjoarsdag!

Joa, Johannes, 't lieden om 't kwoad is grooter as 't kwoad zulf.

En den is Berend weer op 't Vinkenust en hai denkt aan dood. Dei deur 't leven goan is, is nait baang veur dood, want op dei rais, laip e toch altied noast joe as 'n stille begelaider. En 't is nait dat

Berend deur laange en pienlijke prakkezoatsie's tot dizze gedachten kommen is, moar stroomden ze nait altied van aale kanten oet dit wiede laand noar hom tou: as 't leven goud is, is dood ook goud, want wie kennen 't ain nait zunder 't aander.

Schoeven wie nait aan aiwighaid veurbie, net as 'n wolk veur zun laangs voart, woar e zien bestoan en zien vergoan van krigt?

Berend licht kop op en kikt om hom tou. Komt 't, omdat e oogen zoo laank dicht had het, of is 't zoo, dat 't onner aan lucht wat lichter wordt?

'n Kerel mit 'n zwaarde slipjès aan, komt van 't Vinkenust vandoan; onner zien paraplu hippelt e meer as dat e lopt, om woaterpoultjes te ontwieken.

Doomie het doan, wat e ducht hom doun mos. Aarme kerel, denkt Berend, hai mout meer doun as e ken: wat geven oet zien gemoud. Wat der ook leven mag ien dat gemoud, 't ligt bezied onner aanleerde begrippen, dei doomie zien leer numt en woar e langzoamerhand ien vertoesd is, as 'n ol hèn ien 't stopgoaren: hai komt der nooit weer oet.

En den wil Berend Kopstubber achter zien dichte oogen noar Johannes en Thomas weerom; loopen mit heur deur dizze wiede wereld, mit lucht en wiend en wolken om heur tou.

Ja, woarom laipen dizze schoamele kerels deur dit rieke laand?

Dou Berend 't heur vroagen kon, kwam 't hom

nait ien gedachten en dou e 't vroagen wol, was e allain.

Op 'n keer haar Johannes zegd: „menschen hier bennen haard en kold as flinten, moar, ain slag en der springen vonken oet. Ain laid, Berend, en heur gemoud springt open, denk moar aan 't volk op 'n zummeroavend bie 'n boer op 't achterhaim. En Thomas zee: „En as 't laid oet is, steken ze hannen ien buus of een sloadje achter koezen, en zeggen: nog nait zuk maal waark zuk zingerij, 'k mag 't aigelk nog wel zoo wat heuren."

Dou Johannes en Thomas vot wazzen, was 't Berend net, of 't gemoud bie menschen opdreugd was. Hai zag naarns wat aans as schrippen en knooien, hail dag deur.

Op 'n dag, midden ien zummer, dou zun 't koren en 't gruinlaand hoast verschruide, lag e ien onnerwaal, mit zien koopmanschop noast hom. Overaal om hom tou, was 't drokke leven ien volle gang en der was gain mensch, dei verlet haar om stubbers of bounders.

Berend vuilde 'n leegte en 'n verloatenhaid en hai haar wensch van Johannes en Thomas.

'n Aarmzoalig leven, docht e, as der niks aans is, as aarbaiden, altied moar weer van veuren oafaan.

„'n Aarmzoalig leven," zee e en sloug 'n mug dood. Hail noamiddag bleef dei wrevele gedachte hom bie.

't Was oavend, dou e ien 't loug kwam en achter ain van eerste hoezen heurde hai muziek: 'n harmo-

nicoa en 'n stem, dei der bie zong. Hai lusterde: 't was 'n vers van Johannes en Thomas en dei zong en speulde, haar haail dag ien brandende zun stoan te opvörken, moar veur e nacht ien ging, moz e zien gemoud luchten en zien geluk van te leven, oetzingen ien 'n laid.

Van dei tied oaf aan, heurde Berend voak, dat menschen verzen zongen van zien baide olvrunden, of kander verhoalen deden, dei ze van Johannes en Thomas heurd hadden. Moekes zongen kiender mit heur laidjes ien sloap en vertelden ien tweidonker heur vertelsels.

En eerst noa joaren haar Berend heur toak begrepen: heur zörg, dat 't leven van 't haart nait verdrongen wordt, deur 't waark van kop en hannen, want dat aans dit rieke laand, 'n aarm laand worden zol.

Johannes en Thomas, zellen ze nait leven, zoolaank der tusschen Zoltkamp en Delfziel menschen wonen?

En hai, Berend Kopstubber, dei nou dommee ook aan 't èn van zien rais deur 't leven is, mag getroost zien stok ien houk zetten, want hai het laank genog leefd, om te kommen woar Johannes en Thomas hom hemmen wollen: bie 't geloof en 't vertrouwen ien menschen en ien 't leven.

Hou laank ston Berend te miemeren over alles wat veurbie gait en wat blift?

Hai rekt hom ien 't èn en writ ien oogen. Is dit

zulfde wereld van zooeven? Om hom tou blinkt alles ien zun, dei net eefkes onner 'n grieze wolk oet kikt.

't Beeld van Johannes en Thomas is verzwonnen, moar Berend zigt op stee woar e nou stait, 'n lut jonkje stoan, 'n kiend nog, mit 'n broodplaank en 'n doukje onner aarm. En dat kiend beweegt zien vout hèn en weer deur 't gras en heurt 't kloppen van zien bloud en vuilt waarmte van zien hannen en hai wil roupen en wait nait woarom!

Den pakt Berend zien bounders en schrobbers en gooit ze over scholler en mit bloode kop lopt e veurbie dichte loeken van 't Vinkenust.

En den gait 't op zien ol loug aan en hai verlangt om bie heur te wezen, dei hom ainmoal mit strenge haand t'recht zette, om hom verder 't haile leven mit heur waarme laifde te beschaarmen.

En ook verlangt Berend der noar, dat 't winter worren zel en dat e over sneivelden hèn kieken ken en miemeren en dreumen over 't leven en menschen en dingen.

Moar Imke zel mit laamp opsteken nait meer wachten, tot 't licht braandt op 't Vinkenust.

NOVELLEN EN VERHALEN

Uit het fonds: „Van Gorcum & Comp."

SPROKKELHOUT
uit „boeken-waar-je-wat-aan-hebt, verzameld door D. Bakker.
Prijs: f 0.90, gebonden f 1.50.

MIDWINTERSPROKEN,
door H. G. Cannegieter.
Prijs: f 1.40.

WAT WAEST HEF.
Schetsen in Drents dialect, verzameld door H. Bos en J. Naarding.
Prijs: f 1.25.

VEENKOLONIALEN.
De levensstrijd van een jonge vrouw, door E. C. M. Frijling-Schreuder.
Prijs: f 1.25. (Bij intekening f 1.—.)

UUT OES DRÈÈNSE LAAND.
Drentsche verhalen en voordrachten, verzameld door R. Houwink Hzn.
Prijs: f 1.25.

BEREND KOPSTUBBER.
Groninger novelle in boek-vorm, door S. Jensema.
Prijs: f 1.25. (Bij intekening f 1.10.)

AAN HET ZUGERMEER.
Herinneringen aan een vroolijk zomerleven, door Herman Poort.
Prijs: f 1.25.

VAN KINDEREN.
Drie verhalen, door Herman Poort.
Prijs: f 1.50.

Verschenen als nr 1 *in de serie „Nieuw Groninger Mozaïk"*

HET MENSCHELIJK LEVEN IN 'T GRONINGER LAND.

Een volkskundige studie, door E. J. Huizenga-Onnekes.

Een op prettige wijze vertellend boek over de Groninger gebruiken bij de hoogtepunten van het menschelijk leven, bij geboorte, doop, uitgaan, huwelijk en dood, zoals die vroeger waren. Verlucht met tekeningen in oude trant. Gebonden in heel linnen band ƒ 2.50.

„Er zit veel wijsheid in dit boekje. Veel geleerdheid, die geen geleerdheid bleef, maar als wijsheid uitkristalliseerde en bezonk. Het is als een verhaal van opmerkelijke en vreemde dingen, verhaald door iemand, die alles goed weet, en goed vertellen kan. En het is fijn en mooi om de sfeer van humor en subtiele melancholie, waarin het geschreven werd.
Een interessant, zeer summier en aardig boek. En . . . een boek voor iedereen!" **(De Nieuwe Eeuw.)**

Verschenen als nr 2 *in de serie „Nieuw Groninger Mozaïk":*

PIETERBUREN. Geschiedenis van Kerk, Kerspel en Borg,

door P. Biesta, met omslagtekening van S. J. Bouma.

De geschiedenis van een dorp aan de Noordkust van de provincie Groningen, dat thans veler aandacht trekt door de belangrijke en interessante inpolderingswerken.

In grote trekken wordt tevens besproken de algemene inrichting en historische groei van bestuur, rechtspraak en waterschapszorg in de Ommelanden tussen Eems en Lauwers tot in de Franse tijd en in het bijzonder het aandeel dat de kerspelen daarin hadden.

In verband met de vroegere burcht Dijksterhuis werd ook de nodige aandacht gewijd aan de plaats die de borgheren tussen de kerspellieden innamen, hun invloed op het dorpsleven en de ontwikkeling van de „heerlijke" rechten, zoals redgerrecht en collatierecht.

Tenslotte is een overzicht gegeven van de bouwgeschiedenis van de kerk, zodat het boekje tevens als gids kan dienen bij een bezoek aan het merkwaardige en goed gerestaureerde kerkgebouw.

Het geschrift is verlucht met een groot aantal illustraties, waaronder verschillende interieur- en exterieur-foto's van de kerk. Het is geheel op kunstdruk uitgevoerd. Prijs 95 ct.

VAN GORCUM & COMP. N.V. - UITGEVERS - ASSEN